

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
(найменування кафедри)

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

(підпис)
“ ” _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 071 – Облік і оподаткування
(шифр та найменування спеціальності)
за освітньою програмою «Облік, аудит і податковий консалтинг»
(назва освітньої програми)

на тему "Особливості обліку та контролю операцій з необоротними активами
(на прикладі ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд»)»
(назва теми)

Виконавець:

студентка ФМОІТ, 41 групи
Матвійчук Юлія Юріївна
(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

Доктор економічних наук, професор
(науковий ступінь, вчене звання)
Артюх Оксана Валентинівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Одеса 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. СУТНІСТЬ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ ЯК ОБ'ЄКТА ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ.....	7
1.1. Економічна сутність необоротних активів, порядок їх визнання, оцінка та класифікація	7
1.2. Нормативно-правове підґрунтя обліку необоротних активів на підприємствах будівельної галузі.....	17
1.3. Українська та міжнародна практика обліку необоротних активів: основні відмінності	21
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИКА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ГОСПОДАРСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ З НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ НА ПрАТ ПМК-15 "ДУНАЙВОДБУД".....	27
2.1. Стисла фінансово-економічна характеристика ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд".....	27
2.2. Практика бухгалтерського обліку господарських операцій з необоротними активами на досліджуваному підприємстві	33
2.3. Деякі проблемні питання обліку необоротних активів та шляхи їх вирішення на ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд".....	42
РОЗДІЛ 3. ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ТА КОНТРОЛЬ ОПЕРАЦІЙ З НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ НА ПрАТ ПМК-15 "ДУНАЙВОДБУД".....	48
3.1. Економічний аналіз складу та руху необоротних активів на досліджуваному підприємстві.....	48
3.2. Практика контролю необоротних активів та їх інвентаризація, як дієвий важіль внутрішнього контролю операцій з необоротними	52

активами на ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд"	
3.3. Деякі проблемні напрямки внутрішнього контролю операцій з необоротними активами та шляхи їх вирішення на досліджуваному підприємстві.....	55
ВИСНОВКИ	62
Список використаних джерел	65
Додатки	70

ВСТУП

Актуальність теми. Необоротні активи є значущою частиною активів переважної більшості підприємств. Коректний облік та ефективний контроль операцій з необоротними активами допомагає забезпечити точне відображення фінансового стану підприємства, що є вельме важливим для прийняття доцільних управлінських рішень.

Сьогодні сучасні умови бізнесу вимагають ефективного використання ресурсів, включаючи необоротні активи. Облік та контроль допомагають підприємствам зберігати, оновлювати та використовувати активи з максимальною ефективністю. Забезпечення підприємства необоротними активами є важливим аспектом успішної діяльності, оскільки вони становлять основу підприємницької діяльності. Стан забезпечення підприємства необоротними активами суттєво впливає на його фінансовий стан, оскільки ці активи часто є дорогими та мають значний вплив на результати діяльності.

Необоротні активи є значущою складовою майна будь-якого підприємства і, таким чином, є об'єктом управління, аналізу та контролю. Метою управління та контролю необоротними активами є їх своєчасне оновлення та підвищення ефективності використання. Оновлення необоротних активів є необхідним у зв'язку з високою конкуренцією на ринку та потребою у підтримці активного стану майна підприємства.

Важливою є й контрольна функція за використанням необоротних активів, оскільки перевіряючі органи звертають особливу увагу на операції з цими активами. Контроль за використанням необоротних активів спрямований на зменшення витрат та підвищення економічної ефективності за рахунок оптимального використання власних ресурсів підприємства. Відмінності між податковими та бухгалтерськими правилами обліку може призвести до помилок у оподаткуванні та нарахуванні штрафів. Зовнішні регулятори та інвестори також виявляють все більший інтерес до правильного обліку та контролю необоротних активів, оскільки це впливає на звітність та довіру до фінансової звітності підприємств.

Застосування новітніх технологій у бухгалтерському обліку та контролі сприяє автоматизації процесів, що робить актуальним поглиблене вивчення особливостей обліку та контролю необоротних активів. У світлі глобальних економічних змін і непередбачуваних ризиків, правильне управління активами є ключовим елементом стабільності та конкурентоспроможності підприємств.

Отже, розуміння особливостей бухгалтерського обліку та контролю операцій з необоротними активами є критичним для успішної діяльності підприємств у сучасних умовах і має значний практичний і науковий інтерес.

Теоретичні та практичні питання обліку, аналізу та контролю фінансово-господарських операцій з необоротними активами досліджували багато науковців, а саме: Бабур Л.Г., Сердюк Т.В., Візіренко С. В., Федоренко І. О., Гамалій В.Ф., Романчук С.А., Ткачук О.В., Дікань Л. В., Голуб Ю. О., Синюгіна Н. В., Шульга Н. М., Мултанівська Т. В., Воїнова Т. С., Євтушенко С.М., Іорданов В., Задорожний З.-М., Омецінська І., Краєвський В. М., Пінчук К. С., Кузьмінський Ю. А., Латишева О. В., Сайко А. Д., Магопець О. А., Стригуль, Л.С., А.С. Тімонова та багато інших.

Об'єктом дослідження є процес обліку та контролю операцій з необоротними активами на підприємствах будівельної галузі.

Предметом дослідження є вивчення проблемних питань в обліку та контролі операцій з необоротними активами на будівельних підприємствах.

Мета і завдання дослідження. Метою даної роботи є розв'язання проблемних питань обліку та контролю операцій з необоротними активами на підприємствах будівельної галузі.

Виходячи з мети дослідження, в роботі були поставлені такі завдання:

- проаналізувати економічну сутність необоротних активів, порядок їх визнання, оцінка та класифікація;
- дослідити нормативно-правове підґрунтя обліку необоротних активів на підприємствах будівельної галузі;

- порівняти українську та міжнародну практику обліку необоротних активів, виявити основні відмінності;
- навести стислу фінансово-економічну характеристику підприємства досліджуваного підприємства;
- дослідити практику бухгалтерського обліку господарських операцій на досліджуваному підприємстві;
- розглянути систему внутрішнього контролю та інвентаризацію необоротних активів, як дієвий важіль контролю;
- надати ймовірні шляхи вирішення проблемних питань обліку та контролю операцій з необоротними активами на досліджуваному підприємстві.

Методи дослідження. Під час написання кваліфікаційної роботи були використані загальнонаукові і спеціалізовані методи дослідження. До загальнонаукових методів належать аналіз, синтез, індукція та дедукція. Серед спеціалізованих методів застосовувалися спостереження, обчислення відносних та середніх значень, використання графічного методу, порівняння, економіко-математичне моделювання та прогнозування.

Інформаційною базою дослідження є: законодавчі та нормативні акти, що стосуються бухгалтерського обліку, аналізу та контролю операцій з необоротними активами, наукові роботи, періодичні видання, матеріали науково-практичних конференцій і семінарів, а також електронні періодичні видання з використанням даних, що надаються щорічно Державною службою статистики України. Також використовувалися внутрішні бухгалтерські документи, облікові реєстри, фінансова та статистична звітність Публічного акціонерного товариства "ПМК-15 "Дунайводбуд".

Структура та обсяг роботи. У кваліфікаційній роботі використано 42 джерела інформації. Загальний обсяг роботи 70 сторінок, 14 таблиць, 1 рисунок, 10 додатків.

РОЗДІЛ 1. СУТНІСТЬ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ ЯК ОБ'ЄКТА ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

1.1. Економічна сутність необоротних активів, порядок їх визнання, оцінка та класифікація

Необоротні активи є важливою складовою в балансі будь якого підприємства і відображають його довгострокові ресурси, які використовуються для виробництва товарів або надання послуг протягом тривалого періоду. Економічна сутність необоротних активів полягає в їх спроможності забезпечувати виробничі або операційні потреби підприємства на протязі багатьох років його фінансово-господарської діяльності. Ці активи мають значну вартість і зазвичай використовуються підприємством для отримання прибутку або досягнення стратегічних цілей.

Однією з основних характеристик необоротних активів є їх тривалий термін корисного використання. Вони призначені для використання протягом тривалого періоду, який перевищує один рік. Це відрізняє їх від оборотних активів, які використовуються у короткостроковій діяльності підприємства, такі як товари на складі або грошові кошти. Необоротні активи можуть включати такі складові як обладнання, машини, транспортні засоби, нерухомість, інтелектуальну власність тощо.

Економічна сутність необоротних активів будівельного підприємства включає їх здатність забезпечувати генерацію майбутніх потоків грошових коштів через використання в будівельних проектах. Ці активи створюють можливості для отримання прибутку і реалізації стратегічних цілей підприємства в будівельній сфері.

Крім того, їхній внесок у створення вартості підприємства полягає в забезпеченні надійності, ефективності та якості будівельних робіт, що відображається у конкурентоспроможності підприємства на ринку будівельних послуг [37].

Необоротні активи – це активи, які призначені для тривалого використання, більше ніж один рік. Ці активи не призначені для продажу у звичайному господарському обороті, але є важливою складовою функціонування будь-якого підприємства.

Необоротні активи включають такі складові, як будівлі, машини, обладнання, автомобілі, ліцензії, патенти, дебіторська заборгованість з терміном погашення понад один рік. До сутності необоротних активів дослідники ставляться по-різному: одні вважають їх майновими цінностями, інші розглядають як матеріальні та нематеріальні ресурси.

Однак, загальна думка дослідників полягає в тому, що необоротні активи – це активи, які мають високу вартість та призначені для тривалого використання підприємством (більше року) з очікуванням отримання користі у майбутньому.

На думку Диби В. М., [8, с.14] необоротні активи – сукупність майнових цінностей підприємства, які багаторазово беруть участь у процесі господарської діяльності і які переносять на продукцію свою вартість частинами.

Загородній А. Г. та Вознюк Г. Л. [12, с. 24] вважають, що необоротні активи – сукупність майнових цінностей підприємства, які багаторазово беруть участь у процесі його господарської діяльності.

Необоротні активи – нематеріальні ресурси та матеріальні ресурси, що є власністю підприємства і забезпечують його функціонування, термін корисного використання яких становить більше одного року чи операційного циклу – так описують визначення Кузнєцов В. та Михайленко О. [37, с. 16].

На переконання Мочерний С. В. [16, с.11] – необоротні активи – матеріальні, нематеріальні та фінансові ресурси, термін корисного використання яких перевищує календарний рік (або операційний цикл).

Прикладом визначення необоротних активів Сеймон В. С. [12, с.23] є наступний – необоротні активи – це сукупність матеріальних і нематеріальних ресурсів та прав, які належать суб'єкту господарювання, беруть участь у виробничому процесі, переносять

свою вартість на продукцію частинами та корисний ефект від використання яких очікується отримувати протягом періоду, який становить більше одного року.

Різноманітні підходи до визначення цієї категорії, на наш погляд, пояснюються зміною та еволюцією поглядів в економічній теорії з часом.

В різних країнах законодавство визначає поняття "необоротні активи" по-різному. Наприклад, у Швейцарії необоротні активи у балансі групуються під одну категорію - основні засоби; в Німеччині - основний капітал та фінансові активи; в Естонії - основне майно [11, с.32].

Розглянемо класифікацію необоротних активів в розрізі груп, з прикладами та посиланнями на інформаційні джерела (табл.1.1.)

Табл. 1.1.

Класифікація необоротних активів

Група необоротних активів	Короткий приклад	Джерело
1	2	3
Інвестиційна нерухомість	Нерухомість, яка використовується виключно для отримання доходу шляхом здавання в оренду	П(С)БО 32, МСБО 40
Основні засоби	Земля, машини, обладнання, автомобілі, тварини, інструменти, прилади, меблі	П(С)БО 7, МСБО 16
Інші необоротні матеріальні активи	Інші різновиди основних засобів: тимчасові споруди (забори, фургони, кіоски), малоцінні необоротні матеріальні активи (МНМА, основні засоби вартістю ≤ 20 000 грн), книги у бібліотеках, вартість поліпшень чи модернізації орендованих основних засобів	П(С)БО 7, МСБО 16
Нематеріальні активи	Ліцензії на використання комп'ютерних програм, придбані торгівельні марки, інші об'єкти інтелектуальної власності	П(С)БО 8, МСБО 38
Довгострокові фінансові інвестиції	Придбані акції інших підприємств з метою контролю та отримання дивідендів тривалий період, облігації зі строком погашення більше року тощо; можуть бути довгострокові банківські депозити (більше року), особливо якщо вони оформлені ощадним депозитним сертифікатом	П(С)БО 12, МСБО 32
Капітальні інвестиції	Кошти витрачені на створення основних засобів, нематеріальних активів, довгострокових біологічних активів	П(С)БО 7, 8

Продовження табл.1.1.

Інші необоротні активи	Можуть бути довгострокові витрати майбутніх періодів; також можуть бути довгострокові депозити, якщо використання грошей неможливе протягом 12 місяців; активи, які виникають по орендованим основним засобам при застосуванні норм нового МСФЗ 16 “Оренда”	НП(С)БО 1, МСФЗ 16
------------------------	---	--------------------

Джерело: узагальнено за [1, 8, 37]

Розглянемо підробніше деякі категорії необоротних активів.

Інвестиційна нерухомість охоплює земельні ділянки, будівлі, споруди, які володіється або орендовані за умовами фінансової оренди з метою отримання орендних платежів або збільшення власного капіталу, а не для прямого виробництва товарів чи послуг, адміністративних цілей або продажу [28].

Одиницею обліку інвестиційної нерухомості може бути земельна ділянка, будівля або їх комбінація, а також активи, які утворюють цілісний майновий комплекс разом і генерують грошові потоки (згідно з пунктом 9 П(С)БО 32).

Далі розглянемо категорію основних засобів. Згідно з П(С)БО 7, основні засоби є матеріальними активами, які підприємство утримує з метою використання у процесі виробництва, постачання товарів чи послуг, здавання в оренду або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, з очікуваним строком корисного використання більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) [25].

Основні засоби є фундаментом підприємства, такі як будівлі, обладнання, комп'ютери, телефони, автотранспорт і т.д.

Існують різні критерії для визнання основних засобів. Деякі автори навіть звужують їх область застосування. Більшість авторів у своїх висновках стосовно трактування цього поняття акцентують увагу саме на строку корисного використання, який повинен бути більше одного року або операційного циклу. Інші автори вважають амортизацію важливим критерієм.

В таблиці 1.2. ми навели групи класифікацію основних засобів в розрізі груп.

Табл. 1.2.

Групи основних засобів

Основні засоби (рахунок 10)	Інші необоротні матеріальні активи (рахунок 11)
1	2
Земельні ділянки	Бібліотечні фонди
Капітальні витрати та поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом	Малоцінні необоротні матеріальні активи (МНМА) /основні засоби з вартістю не більше 20 000 грн.
Будівлі, споруди та передавальні пристрої	Тимчасові (нетитульні) споруди
Машини та обладнання	Природні ресурси
Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	Інвентарна тара
Транспортні засоби	Предмети прокату
Багаторічні насадження	Інші необоротні матеріальні активи (наприклад, вартість модернізації, поліпшень орендованих основних засобів)
Тварини	
Інші основні засоби	

Джерело: узагальнено за [25]

Наступна категорія – нематеріальні активи. Нематеріальні активи (НМА) – це ресурси підприємства, які не мають матеріальної форми і їх очікується, що вони забезпечать економічні вигоди протягом більш як одного року. Ці активи можна придбати, створити власними зусиллями, отримати безоплатно або обміняти на інші активи [26].

Згідно Плану рахунків бухгалтерського обліку нематеріальними активами є:

- Права користування природними ресурсами;
- Права користування майном;
- Права на комерційні позначення;
- Права на об'єкти промислової власності;
- Авторське право та суміжні з ним права;
- Інші нематеріальні активи.

Довгострокові фінансові інвестиції включають придбання акцій інших підприємств з метою отримання контролю та дивідендів протягом тривалого періоду,

інвестування у облігації з строком погашення більше одного року та інші подібні фінансові інструменти.

Цінні папери виконують ряд функцій, таких як залучення додаткових фінансових ресурсів, інвестування, отримання прибутку та підтвердження права на частку в статутному капіталі підприємства. Сучасні цінні папери переважно існують у формі електронних записів. Винятком можуть бути векселі та деривативи, які представлені у паперовій формі. Зазвичай, виділяються дві форми цінних паперів: бездокументарні, які існують лише у вигляді електронних записів у системі депозитарного обліку цінних паперів (депозитарії), наприклад, акції, облігації; та документарні, які можуть бути у паперовій або електронній формі, оформлені у визначеній законодавством формі з відповідними реквізитами [27].

Наступна категорія – капітальні інвестиції. Це витрати на будівництво, придбання основних засобів та інших необоротних активів. Згідно з П(С)БО 7, капітальні інвестиції в необоротні матеріальні активи включають витрати на будівництво, реконструкцію, модернізацію (інші поліпшення, які збільшують первісну (переоцінену) вартість), виготовлення, придбання об'єктів матеріальних необоротних активів (включаючи необоротні матеріальні активи для заміни існуючих, а також устаткування для монтажу), які здійснюються підприємством [25].

Отже, існує різноманітність підходів до визначення сутності необоротних активів підприємства, як у науковій літературі, так і в нормативно-правових актах. Усунення розбіжностей у розумінні поняття "необоротні активи" та їх класифікації дозволить належним чином організувати бухгалтерський облік цих активів та забезпечити повне відображення інформації про них у фінансовій звітності підприємства.

Оцінка є одним з початкових етапів у бухгалтерському обліку, оскільки вона відображає об'єкти обліку в одному вимірнику. Різні методи оцінки використовуються за певних умов, оскільки вони мають вплив на фінансовий стан підприємства, структуру балансу і фінансові результати, а також обумовлюють облікову політику. В таблиці 1.3.

ми навели перелік операцій, при яких необхідно здійснювати оцінку необоротних активів.

Таблиця 1.3.

Операції з необоротними активами, що потребують проведення їх оцінки

Надходження	Використання	Вибуття
1	2	3
при внеску в статутний капітал; при придбанні; при безоплатному отриманні; при створенні	при введенні в експлуатацію; при нарахуванні амортизації; при переоцінці; при капітальному ремонті; при зменшенні або відновленні	при ліквідації; при недостачі, псуванні, форс-мажорних обставинах; при передачі у фінансову оренду

Джерело: узагальнено за [37, с.56]

Згідно з діючими правилами бухгалтерського обліку в Україні, підприємства можуть самостійно обирати методи оцінки необоротних активів – за їх справедливою або історичною (фактичною) вартістю.

Первісна вартість означає історичну (фактичну) собівартість необоротних активів, що складається з грошових коштів або справедливої вартості інших активів, витрачених для придбання або створення необоротних активів. Справедлива вартість, згідно з П(С)БО 7, представляє суму, за якою можна реалізувати актив або виконати зобов'язання за звичайних умов на певну дату.

В залежності від обставин вимоги бухгалтерського обліку передбачають застосування різних видів оцінок щодо необоротних активів. Основні засоби в бухгалтерському обліку оцінюються за такими видами вартостей:

Первісна вартість – це сума, що включає в себе ціну основного засобу та усі витрати, пов'язані з його придбанням та введенням в експлуатацію. Первісна вартість, так само як і історична (фактична) собівартість основних засобів, є показником, який підприємство визначає самостійно. Цей показник включає різні види витрат, пов'язаних з придбанням основного засобу:

- Суми, що сплачуються постачальникам основних засобів (без урахування непрямих податків, таких як ПДВ).

- Реєстраційні збори, державне мито та інші платежі, що сплачуються у зв'язку з придбанням (отриманням) прав на об'єкт основного засобу.
- Суми ввізного мита.
- Суми непрямих податків, які не відшкодовуються підприємству (наприклад, сума ПДВ, якщо покупець не є платником ПДВ).
- Витрати на страхування ризиків доставки основних засобів, а також витрати на транспортування, установку, монтаж та налагодження основних засобів.
- Інші витрати, що безпосередньо пов'язані з приведенням основного засобу до стану, коли він готовий до використання за запланованим призначенням.

Ліквідаційна вартість – це сума, яка очікується від продажу основного засобу після закінчення його експлуатаційного терміну. Цей термін використовується переважно при нарахуванні амортизації. Ліквідаційна вартість основних засобів представляє собою суму коштів, яку підприємство очікує отримати від реалізації активів після закінчення їх строку корисного використання, за відніманням витрат, пов'язаних з їх продажем.

Це іншими словами та сума, яка залишиться після закінчення терміну амортизації (строку корисного використання) основних засобів. Кожне підприємство має можливість самостійно визначити ліквідаційну вартість. Здебільшого, визначення точної ліквідаційної вартості є складним завданням, оскільки немає достатніх даних про те, на яку суму цей об'єкт можна буде продати в майбутньому. Тому зазвичай, ліквідаційну вартість вважають рівною нулю, тобто не визначають. Такі випадки передбачаються заздалегідь у наказі про облікову політику або у наказі підприємства при зарахуванні об'єкта як активу до балансу.

Залишкова вартість (або балансова) – це первісна вартість основного засобу мінус сума нарахуваної амортизації (зносу).

Справедлива вартість – це сума, за якою можна продати актив або виконати зобов'язання за звичайних умов на певну дату. Цей термін зазвичай використовується лише при переоцінці основних засобів.

Нематеріальні активи слід розглядати скрізь призму декількох критеріїв. По-перше, нематеріальні активи не мають матеріальної форми. Наприклад, комп'ютерна програма є простим прикладом нематеріального активу, де активом вважається сама програма, а не фізичний носій, такий як диск або флеш-пам'ять.

Крім того, нематеріальний актив має на меті приносити економічні вигоди підприємству протягом одного року або більше. Також важливо, що нематеріальний актив є немонетарним, тобто це не гроші або їх еквіваленти. Наприклад, безготівкові гроші та дебіторська заборгованість не вважаються нематеріальними активами, хоча вони також не мають матеріальної форми.

Крім того, для визнання як нематеріальний актив важливо, щоб актив був ідентифікованим. Це означає, що його можна відокремити від підприємства, наприклад, передати в оренду або продати. Актив також може виникати внаслідок договірних або інших юридичних прав.

Для визначення оцінки нематеріальних активів важливо враховувати їх джерело надходження. Нематеріальні активи можуть бути створені власними силами підприємства, куплені за грошові кошти, отримані безкоштовно або обмінюючись на інші об'єкти, або вони можуть бути внесені в статутний капітал підприємства. Порядок облікових записів щодо надходження нематеріальних активів визначається в залежності від джерела такого надходження.

Під час експлуатації необоротні активи поступово втрачають свої первинні властивості та вартість. У зв'язку з цим підприємства проводять поступове зменшення вартості таких активів, включаючи цю вартість у витрати виробництва, робіт або послуг, що надаються. Цей процес має назву амортизація. Іншими словами, амортизація передбачає систематичний розподіл вартості необоротних активів протягом їхнього корисного терміну експлуатації.

Термін корисного використання (експлуатації) - це очікуваний період, протягом якого підприємство чи установа планує використовувати необоротні активи або виготовляти (виконувати) певний обсяг продукції (робіт, послуг) з їх участю. При визначенні цього терміну враховуються такі фактори, як: очікуване використання активу підприємством чи установою з огляду на його потужність або продуктивність, передбачений фізичний та моральний знос активу, правові або інші обмеження.

Крім того, підприємства самостійно визначають методи амортизації (зносу) необоротних активів, вартість за якою активи будуть списуватися, а також терміни їх використання.

Вибір методів амортизації для різних груп основних засобів документується в також в Обліковій політиці кожного підприємства, методи амортизації об'єктів основних засобів описані у П(С)БО 7.

Для амортизації повноцінних об'єктів основних засобів (за винятком земельних ділянок і капітальних інвестицій, які не підлягають амортизації), застосовуються наступні методи:

- прямолінійний,
- зменшення залишкової вартості,
- прискореного зменшення залишкової вартості,
- кумулятивний
- виробничий.

Для амортизації інших необоротних матеріальних активів згідно П(С)БО 7 (крім природних ресурсів, які не підлягають амортизації), застосовуються лише два методи: прямолінійний і виробничий.

Амортизація малоцінних необоротних матеріальних активів і бібліотечних фондів може нараховуватися шляхом списання 100% вартості об'єкта протягом першого місяця використання або 50% вартості в перший місяць використання і решта 50% вартості в місяці списання об'єкта.

Таким чином, розуміємо, що різні групи активів мають специфічні підходи щодо оцінки, визнання та обліку. При цьому існують відмінності між податковим та бухгалтерським обліком зазначених груп необоротних активів. Визначення методів оцінки та визнання необоротних активів та їх застосування є важливим елементом, що впливає на подальші процеси використання активів та на показники діяльності підприємства.

1.2. Нормативно-правове підґрунтя обліку необоротних активів на підприємствах будівельної галузі

Основу для встановлення основних організаційних аспектів обліку у підприємствах і організаціях у будь-якій країні становлять нормативно-правові документи, які містять відповідні норми права для суб'єктів господарювання.

В даний час регулювання обліку та складання фінансової звітності здійснюється Міністерством фінансів, яке затверджує національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку та інші нормативно-правові акти в межах його повноважень.

Розглянемо детальніше систему нормативно-правового регулювання обліку необоротних активів у будівельній галузі (табл.1.4.).

Таблиця 1.4.

Система нормативно-правового регулювання обліку необоротних активів

Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку необоротних активів	
1	2
	- нормативно-правові акти найвищої юридичної сили
	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»
	Податковий кодекс України
2 рівень	- документи, які визначають загальні принципи, правила і способи ведення обліку необоротних активів
	НС(П)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»
	П(с)БО 7 «Основні засоби»
	П(с)БО 8 «Нематеріальні активи»
	П(с)БО 12 «Фінансові інвестиції»
	П(с)БО 18 «Будівельні контракти»

Продовження табл. 1.4.

	П(с)БО 19 «Об'єднання підприємств»
	П(с)БО 32 «Інвестиційна нерухомість»
	МСФЗ 3 «Об'єднання бізнесу»
	МСБО 16 «Основні засоби»
	МСБО 38 «Нематеріальні активи»
	МСБО 40 «Інвестиційна нерухомість»
	Національний стандарт оцінки №1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав»
	Національний стандарт оцінки №4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності»
3 рівень	- методичні вказівки, рекомендації та роз'яснення
	Порядок застосування типових форм первинного обліку об'єктів права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів
	Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів
	Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку нематеріальних активів
	Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій
	Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань
4 рівень	- внутрішні документи суб'єктів господарювання
	Наказ про Облікову політику в частині необоротних активів
	Робочий план рахунків в частині необоротних активів
	Графік документообігу

Джерело: узагальнено за [2, 8, 25, 26, 31]

Вищезгадані рівні (1-3) є обов'язковими для всіх підприємств і організацій і регулюються на рівні держави. Усі документи 4-го рівня складаються і затверджуються на самому підприємстві.

Організація бухгалтерського обліку має здійснюватися на основі певних принципів, які відображені в міжнародній практиці та закріплені у ст. 4 Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" [31].

Серед них важливі: обережність, повне висвітлення, автономність, послідовність, безперервність, нарахування та відображення доходів і витрат, пріоритет сутності над формою, історична вартість, єдиний грошовий вимірник і періодичність.

Міжнародні принципи обліку представляють собою набір відповідних методів, що становлять основу бухгалтерського обліку і відображені в міжнародних бухгалтерських стандартах.

В міжнародній практиці застосовуються такі принципи, як: господарська одиниця, безперервність, грошовий вимір, періодичність, послідовність, історична собівартість, фактична реалізацію, відповідність, повне розкриття, двостороння тотожність, витрати та вигоди, суттєвість галузевої практики та консерватизм.

Аналізуючи усі принципи бухгалтерського обліку, можна зробити висновок, що цілісність системи обліку забезпечується саме взаємодією цілого ряду принципів. Серед них найбільший вплив на облік необоротних активів, на наш погляд, мають наступні принципи: повне висвітлення, послідовність, безперервність, історична собівартість, відповідність, реальність, ясність і контроль облікових даних. Детальніше розглянемо ці принципи та їх вплив на організацію обліку необоротних матеріальних активів в таблиці 1.5.

Таблиця 1.5.

Принципи обліку необоротних активів

Принцип	Короткий зміст
1	2
Безперервність	діяльність підприємства буде тривати далі
Послідовність	незмінність методів нарахування амортизації протягом року
Ясність	відповідність облікової інформації до вимог нормативних документів
Історична собівартість	дана оцінка є пріоритетною при придбанні необоротних активів
Відповідність	відображення витрат, пов'язаних з необоротними активами у тому звітному періоді, в якому вони виникли
Повне висвітлення	господарські операції пов'язані з необоротними активами повинні відображатися в обліку
Реальність	факти відображення обліку надходження, вибуття необоротних активів повинні бути документально підтвердженими
Контроль облікових даних	інформація щодо наявності та використання необоротних активів підтверджується даними інвентаризації

Джерело: узагальнено за [25]

Згідно з Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», активи є ресурсами, що контролюються підприємством у результаті минулих подій, використання яких очікується принести економічні вигоди у майбутньому [31]. Згідно зі статтею 8 цього Закону, питання організації бухгалтерського обліку на

підприємстві належать до компетенції його власника або уповноваженого органу. Крім того, підприємство самостійно встановлює облікову політику та вирішує питання, пов'язані з нею [31].

Згідно з Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ) 1 «Подання фінансової звітності», до мінімального переліку статей необоротних активів відносяться основні засоби, інвестиційна нерухомість, нематеріальні активи, фінансові активи, інвестиції, обліковані з використанням методу участі в капіталі, а також біологічні активи [38].

Згідно з законодавством України, необоротні активи поділяються на три групи: основні засоби, інші необоротні матеріальні активи і нематеріальні активи.

У Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» зазначено, що необоротні активи включають всі активи, які не відносяться до оборотних. Оборотні активи, у свою чергу, охоплюють гроші та їх еквіваленти, що не мають обмежень у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації або використання протягом операційного циклу або протягом дванадцяти місяців з дати балансу [21].

Наша думка полягає в тому, що основним критерієм для визначення складової «необоротний» є строк корисного використання активу, що впливає з визначення категорії «основні засоби», наведеного у Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби».

Згідно з НП(С)БО 7, основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі своєї діяльності, а саме: виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких становить більше одного року (або операційного циклу, якщо він триває довше одного року) [25].

1.3. Українська та міжнародна практика обліку необоротних активів: основні відмінності

У зарубіжній обліковій практиці поняття "необоротні активи" іноді використовується під різними термінами, такими як постійні активи, власність, споруди і обладнання, матеріальні активи тощо.

Наприклад, в Німеччині використовують терміни "основний капітал" та "фінансові активи". У країнах англо-американської групи такі активи називають довгостроковими активами, які охоплюють основні засоби, власність, будівлі і обладнання, невідчутні активи, інвестиції та інші не поточні (позаоборотні) активи. У США дані щодо зносу нематеріальних активів частіше зазначаються у примітках до фінансових звітів, а не у балансі, як це зазвичай робиться в Україні.

У більшості країн необоротні активи можна розділити на такі категорії: матеріальні довгострокові активи, нематеріальні довгострокові активи та довгострокові фінансові інвестиції. Наприклад, у США природні ресурси виділяються в окрему групу через їх особливі характеристики [11, с. 17].

Відповідно до Концептуальної основи Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (МСБО), будь-який актив, який відображається в обліку, повинен відповідати таким критеріям:

- 1) мати потенціал приносити користь підприємству у майбутньому;
- 2) його вартість може бути достовірно визначена.

Основні засоби, згідно з пунктом 6 МСБО 16 "Основні засоби", є матеріальними активами, які підприємство утримує для використання у виробництві або постачанні товарів і послуг, для надання в оренду іншим особам або для адміністративних цілей і які будуть використані протягом більше одного періоду.

Основні засоби відображаються в обліку за їх первісною вартістю. Згідно з міжнародними стандартами, до первісної вартості основних засобів включаються:

вартість придбання після врахування отриманих знижок, митні збори, невідшкодовані податки та витрати на налагодження основних засобів.

В деяких країнах дозволяється включати до первісної вартості основних засобів суму позичкових відсотків, пов'язаних із придбанням об'єктів. Наприклад, в Німеччині відсотки за кредит дозволяється включати до витрат на будівництво основних засобів лише у разі тісного взаємозв'язку між засобами та позиковим капіталом [11, с.23].

Згідно вимогами міжнародних стандартів, витрати, що визнані як пов'язані з об'єктом основних засобів, повинні бути включені до балансової вартості цього активу, якщо існує ймовірність отримання майбутніх економічних вигод підприємством. Усі інші подальші витрати мають бути визнані як витрати за той період, в якому вони були здійснені [11, с. 32].

Процес переоцінки основних засобів відповідно до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (МСБО) та Положень стандартів бухгалтерського обліку України (П(С)БО) майже не відрізняється, але українські стандарти чіткіше визначають межу, при перевищенні якої необхідно проводити переоцінку. Згідно з міжнародними стандартами ця межа визначається як "суттєве відхилення" від балансової вартості.

Щодо амортизації основних засобів, у міжнародному обліку застосовуються такі методи нарахування амортизації: прямолінійне списання, зменшення залишкової вартості та метод суми одиниць продукції. У бухгалтерському обліку Польщі амортизація нараховується за певною схемою з використанням терміну та коефіцієнтів для конкретних груп основних засобів.

Розуміння поняття "нематеріальні активи" в різних країнах, в цілому, є подібним. Критеріями включення до цього виду активів є відсутність матеріальної форми, довгострокове використання і здатність приносити дохід.

Однак спостерігаються відмінності на рівні складу нематеріальних активів, їх відображення в балансі та визначення терміну використання. Наприклад, в обліку окремих країн, на відміну від українського обліку, до складу нематеріальних активів

включаються організаційні витрати (витрати на створення підприємства, рекламу, випуск акцій).

У світовій практиці зазвичай, використовуються два методи оцінки інвестицій: метод оцінки за часткою в капіталі підприємства (початкові інвестиції включаються до балансу за собівартістю, а пізніше збільшуються на частку інвестора у чистому прибутку компанії і зменшуються на частку дивідендів) і метод консолідації (компанія-інвестор і компанія, в яку здійснені інвестиції, складають єдину консолідовану звітність, об'єднуючи активи, зобов'язання, доходи і витрати).

Потенційні збитки від знецінення довгострокових фінансових інвестицій у акції інших підприємств мають бути відображені у тому звітному періоді, в якому вони виявлені, а потенційний прибуток буде відображений після реалізації акцій у вигляді підвищених дивідендів, отриманих за акціями.

Довгострокові фінансові інвестиції вибувають з балансу за реалізаційною вартістю, яка часто співпадає з ринковою. У балансі вони відображаються окремим рядком між оборотними і необоротними активами або включаються до складу необоротних активів.

Щодо класифікації в балансі довгострокової дебіторської заборгованості, за кордоном існують загальні правила, які мають рекомендаційний характер.

Табл. 1.6.

Особливості українського та міжнародного обліку необоротних активів

Український облік	Категорія	Міжнародний облік
1	2	3
Основні засоби, інші необоротні матеріальні і нематеріальні активи, довгострокові фінансові інвестиції і дебіторська відстрочені податкові активи, інші необоротні активи	Класифікація необоротних активів	Матеріальні довгострокові активи, нематеріальні довгострокові активи, довгострокові фінансові інвестиції

Продовження табл. 1.6.

Принесуть в майбутньому економічну вигоду, їх вартість може бути достовірно визначена	Критерії визнання основних засобів	Принесуть в майбутньому економічну вигоду, їх вартість може бути достовірно визначена
Зараховуються на баланс за первісною вартістю чи історичною собівартістю	Оцінка	Зараховуються на баланс за первісною вартістю чи історичною собівартістю, можуть включатися і відсотки за кредит
Визнаються як актив, коли вони покращують стан активу	Витрати на ремонт	Визнаються як актив, коли вони покращують стан активу
Проводиться у випадках, коли справедлива вартість суттєво відрізняється від балансової	Переоцінка	Проводиться у випадках, коли справедлива вартість суттєво відрізняється від балансової

Джерело: узагальнено за [11, 25, 26]

Отже, український облік необоротних активів відображає багато загальних рис з міжнародною практикою. Проте існування певних відмінностей пояснюється специфікою української економіки. Інтеграція України в світове господарство накладає вимоги щодо впровадження стандартів Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) у сфері обліку необоротних активів.

Аналіз організації обліку необоротних активів у зарубіжних країнах та порівняння з українським досвідом підтверджує необхідність внесення змін до Національних стандартів обліку необоротних активів для відповідності міжнародним стандартам.

У зв'язку з глобалізацією підприємницької діяльності та розвитком інформаційних технологій, основним завданням українських підприємств є повна автоматизація облікового процесу, включаючи облік необоротних активів.

Це пояснюється тим, що діяльність будь-якого суб'єкта господарювання починається з придбання необоротних активів і не може бути успішною без їх використання, оскільки вони є основою для будь-якого господарюючого суб'єкта.

Адаптація до міжнародних стандартів регулювання бухгалтерського обліку дозволяє підприємствам ефективніше контролювати свої необоротні активи, розуміти ризики, пов'язані з неплатоспроможністю контрагентів, оптимізувати свій основний капітал та поліпшувати свої фінансові результати.

Це означає, що впровадження міжнародних стандартів фінансового обліку є важливим кроком у контексті глобалізації та інтеграції світового економічного простору.

За допомогою цих стандартів підприємства здатні краще управляти своїм фінансовим станом, спрогнозувати й контролювати ризики, пов'язані з тим, що їхні контрагенти можуть неспроможно оплатити зобов'язання.

Крім того, це дозволяє оптимізувати використання основного капіталу, що є ключовим фактором у забезпеченні фінансової стійкості та ефективності діяльності підприємства.

Впровадження міжнародних стандартів також сприяє покращенню фінансових результатів підприємства, оскільки ці стандарти допомагають створити чітке, однорідне та порівнянне облікове відображення його діяльності. Це стає особливо важливим у світлі зростання міжнародних бізнес-зв'язків та потреби відповідати вимогам міжнародних інвесторів та партнерів.

Висновки до розділу 1

Як результат дослідження першого розділу даної кваліфікаційної роботи було проаналізовано економічну сутність необоротних активів, вивчено думки сучасних науковців з даного питання, наведено класифікацію необоротних активів з посиланням на джерела інформації, а саме стандарти обліку, як українські, так і міжнародні, наведені ситуації, які потребують оцінки необоротних активів, а також види вартостей необоротних активів.

Досліджено нормативно-правове підґрунтя обліку необоротних активів на підприємствах будівельної галузі, виокремлена чотирьохрівнева система нормативно-правового регулювання обліку необоротних активів, наведені основні принципи обліку необоротних активів як в українській обліковій практиці, так і у міжнародній.

В процесі порівняння української та міжнародної практик обліку необоротних активів здійснено їх короткий оглід, виявлені основні східності та відмінності, підкреслені особливості українського та міжнародного обліку необоротних активів.

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИКА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ГОСПОДАРСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ З НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ НА ПрАТ ПМК-15 «ДУНАЙВОДБУД»

2.1. Стисла фінансово-економічна характеристика ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд»

Приватне акціонерне товариство "Пересувна механізована колона - 15" під скороченою назвою "ПМК-15 "Дунайводбуд"" було засновано згідно з розпорядженням виконкому Ізмаїльської міської ради народних депутатів від 19 лютого 1996 року під номером № 191 (додаток А). Свідоцтво про державну реєстрацію юридичної особи серії АОО №576110 було видане також 19 лютого 1996 року.

Досліджуване підприємство має організаційно-правову форму акціонерного товариства з приватною формою власності. Юридична адреса та фактичне місцезнаходження знаходяться за адресою: 68610, Одеська область, місто Ізмаїл, вул. Болградське шосе, 14. Ідентифікаційний код ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд" - 01035845.

Статутний (зареєстрований) капітал утворений шляхом внесків учасників у формі простих бездокументарних іменних акцій, з номінальною вартістю 0,25 грн за кожну акцію і складає 400 000 грн.

Діяльність підприємства здійснюється на підставі зареєстрованого Статуту виконавчим комітетом Ізмаїльської міської ради 31.03.1998 року під номером №87 та 18.05.2001 року під номером №0277 відповідно до чинного законодавства України.

Органами управління ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд" є загальні збори акціонерів, Спостережна рада та Правління товариства. Кожен з цих органів створюється і діє відповідно до чинного законодавства, статуту та внутрішніх нормативних актів, затверджених Спостережною радою товариства.

Основні види діяльності досліджуваного підприємства за Класифікатором видів економічної діяльності (КВЕД), наступні:

- 41.20 - Будівництво житлових і нежитлових будівель
- 41.21 - Будівництво трубопроводів
- 42.91 - Будівництво водних споруд
- 43.22 - Монтаж водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування
- 25.12 - Виробництво металевих вікон та дверей
- 43.99 - Інші спеціалізовані будівельні роботи

ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд» оподатковується за загальною системою оподаткування і є платником податку на прибуток, податку на додану вартість (ПДВ), плати за землю та інших податків і зборів відповідно до вимог Податкового кодексу України.

Індивідуальний податковий номер ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд» – 010358415028. Номер свідоцтва платника ПДВ: 21230996.

Банк, що обслуговує досліджуване підприємство, - АБ "Південний", МФО банку: 328209.

На ринку будівництва в Україні ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд» займає стійку позицію, навіть в сучасних умовах військового стану. Протягом досліджуваного періоду підприємство здійснювало капітальний ремонт входів у житлових будівлях міста Одеси та Одеської області, відбудовувало промислові споруди, а також виконувало будівельно-монтажні роботи, пов'язані з об'єктами водопостачання, зрошення, каналізації та осушення.

Основними замовниками ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд» є державні установи та великі приватні компанії. Основні будівельні роботи здійснюються шляхом участі у тендерах, а надання послуг відбувається безпосередньо замовникам за допомогою укладених контрактів, без посередництва. Досліджуване підприємство не має монопольного становища на будівельному ринку Одеського регіону.

Організаційна структура підприємства включає керівництво, ремонтно-механічну майстерню та будівельно-монтажні дільниці. Підприємство застосовує лінійну

структуру управління, де прямий зв'язок існує між керівником і безпосередніми підлеглими, без проміжних ланок.

Це означає, що керівник безпосередньо видає розпорядження всім відділам. Головний бухгалтер звітує перед керівником щодо діяльності бухгалтерії. Основна перевага лінійної структури полягає в тому, що керівник є універсальним фахівцем і враховує всі аспекти діяльності підприємства.

Простота форми організаційної структури забезпечує оперативне управління і знижує витрати на утримання управлінського апарату. Протягом звітнього року не відбувалося жодних змін у структурі організації, також підприємство не має дочірніх підприємств, філій, представництв або відокремлених структурних підрозділів.

На рисунку 2.1. ми схематично навели лінійну організаційну структуру ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд» в поточному році.

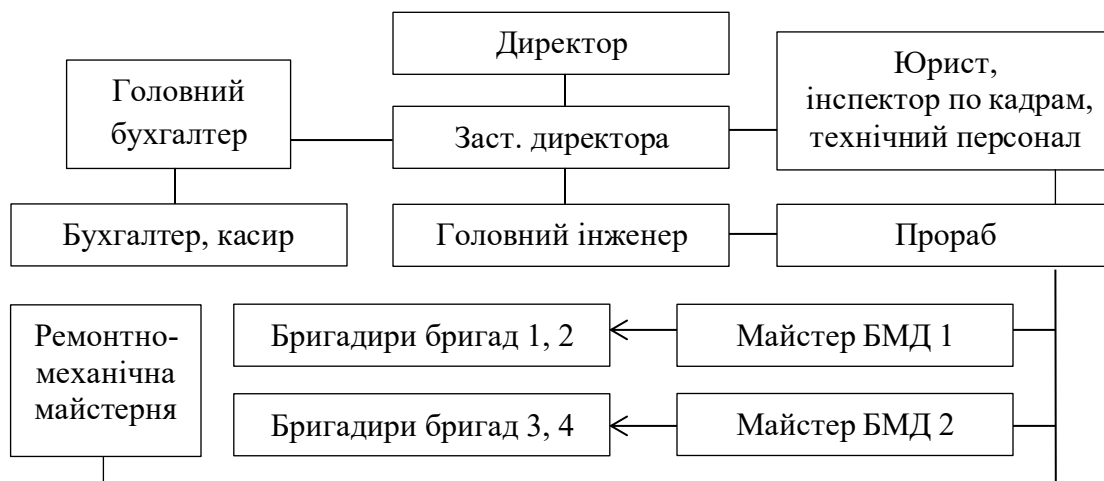

Рис. 2.1. Лінійна організаційна структура ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд»

Джерело: первинні документи досліджуваного підприємства

У звітному 2023 році середня чисельність працівників ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд» складає 34 особи, в тому числі – сумісники.

Організацію та основні принципи ведення бухгалтерського обліку викладено у Обліковій політиці ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд» (додаток Б).

ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд" веде оперативний та бухгалтерський облік своєї діяльності, подає статистичну та податкову звітність відповідно до вимог державних органів. Бухгалтерський облік на підприємстві відбувається відповідно до Закону України від 16.07.1999р. № 996-XIV "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", а також ураховує всі зміни, внесені до законодавства.

Проведення інвентаризацій активів та зобов'язань здійснюється згідно з інструкцією по інвентаризації, затвердженою Міністерством фінансів України. При складанні фінансової звітності дотримується межа суттєвості в розмірі 0,1 тис. грн.

Доходи та витрати визнаються згідно з відповідними П(С)БО. Оподаткування на підприємстві здійснюється відповідно до Податкового кодексу України. Нарахування амортизації проводиться за прямолінійним методом. Виробничі запаси оцінюються за середньозваженою собівартістю.

ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд» використовує для обліку програмний продукт «BAS Будівництво. Управління будівельним виробництвом», який автоматизує облік за допомогою повного функціоналу стандартної конфігурації «BAS Бухгалтерія», а також доповнений спеціалізованими модулями для оптимізації процесів у будівельній галузі.

Програмний продукт «BAS Будівництво. Управління будівельним виробництвом» вирішує не лише бухгалтерські завдання, а також багато управлінських завдань. Класифікацію реалізації можливих задач у розрізі посад, ми навели у таблиці 2.1.

Табл. 2.1.

Розв'язання практичних задач за допомогою «BAS Будівництво. Управління будівельним виробництвом» у розрізі посад досліджуваного підприємства

Посада	Функціонал
1	2
вище керівництво	контроль проєктів і термінів виконання будівництва згідно плану-графіку
заступник директора	оперативне отримання даних про вартість робіт і матеріалів при плануванні бюджетів
головний інженер	керування проєктами, контроль термінів і якості робіт

Продовження табл. 2.1.

заступник головного інженера	переведення локальних кошторисів в календарні плани, організація виробництва робіт, контроль виконання проєкта, раціональне використання трудових та матеріальних ресурсів
майстер	організація виробництва визначених видів робіт бригадами
бригадир	швидке формування бригад, завдань, контроль виконання робіт
головний технолог	організація роботи в календарні плани, ведення оперативного керування проєктами, контроль процесу виконання робіт
головний механік	контроль всієї механізації на підприємстві
головний енергетик	організація енергозбереження всіх видів

Джерело: складено на підставі даних ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд»

Ми розглянули фінансово-економічні показники досліджуваного підприємства та створили агрегований баланс, більш зручний для аналізу та використання в таблиці 2.2.

Проаналізувавши зміни фінансових показників агрегованого балансу ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд», можна зробити наступні висновки: валюта балансу у порівнянні з минулим роком зросла на 2181,5 тис.грн.; вартість необоротних активів зменшилась на 30 тис.грн., або 5,5%; проте оборотні активи підприємства зросли на 248,5 тис.грн. (за рахунок збільшення дебіторської заборгованості), але в тому числі запаси та залишок грошових коштів зменшились відповідно на 140,8 тис.грн. та 39,8 тис.грн. відповідно.

Така ситуація сталася за рахунок збільшення кредиторських зобов'язань на 267,2 тис.грн. (як довгострокових, так і короткострокових), а також зменшення суми нерозподіленого прибутку на суму 148,7 тис.грн.

Розглядаючи структуру майна ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд», можна відмітити такі зміни: доля необоротних активів зменшилась, а оборотних, відповідно збільшилась на 5,5 %, переважно за рахунок зростання дебіторської заборгованості.

Аналіз структури джерел майна ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд» показав, що протягом досліджуваного періоду власний капітал підприємства зменшився на 9,3%, за рахунок зменшення нерозподіленого прибутку у порівнянні з минулим звітним роком.

Табл. 2.2

Агрегований баланс ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд» за період 2021-2023 рр.

Стаття балансу	На кінець 2021 року		На кінець 2022 року		На кінець 2023 року		Відхилення (+, -) 2023-2022	
	тис. грн.	% до підсумку	тис. грн.	% до підсумку	тис. грн.	% до підсумку	Ряд. 6-4, тис. грн.	Ряд. 7-5, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Майно, у тому числі:	2064,2	100	2225,7	100	2444,2	100	218,5	x
- необоротні активи	1050,2	50,9	1062,2	47,7	1032,2	42,2	-30	-5,5
- оборотні активи, у тому числі:	1014,0	49,1	1163,5	52,3	1412	57,8	248,5	5,5
1) запаси	603	29,2	703,1	31,6	562,3	23,0	-140,8	-8,6
2) дебіторська заборгованість	263,2	12,8	358,5	16,1	787,6	32,2	429,1	16,1
3) грошові кошти	147,8	7,1	101,9	4,6	62,1	2,5	-39,8	-2,1
Джерела майна, у тому числі:	2064,2	100	2225,7	100	2444,2	100	218,5	x
- власний капітал, у тому числі:	794,5	38,5	800,9	36	652,2	26,7	-148,7	-9,3
1) статутний капітал	400	24,1	400	18	400	16,4	-	-1,6
2) додатковий капітал	184,2	8,9	184,2	8,3	184,2	7,5	-	-0,8
3) нерозподілений прибуток (непокріті збитки)	210,3	5,5	216,7	9,7	68	2,8	-148,7	-6,9
- довгострокові зобов'язання	277	13,4	298	13,4	398	16,3	100	2,9
- короткострокові зобов'язання, у тому числі:	992,7	48,1	1126,8	50,6	1394	57,0	267,2	6,4
1) кредити і позики	80	3,9	110	4,9	180	7,4	70	2,5
2) кредиторська заборгованість та інші поточні зобов'язання	912,7	44,2	1016,8	45,7	1214	49,7	197,2	4,0

Джерело: складено на підставі балансів ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд» за 2021-2023 роки

Доля короткострокових позик зросла на 2,5%, в абсолютному значенні – це 70 тис.грн. Кредиторська заборгованість також зросла: на 197,2 тис.грн, або 4% у відношенні до загальної суми валюти балансу.

2.2. Практика бухгалтерського обліку господарських операцій з необоротними активами на досліджуваному підприємстві

У методичному плані облік основних засобів будівельного підприємства є однією з найбільш складних областей обліку. Це пов'язано передусім з унікальними особливостями функціонування підприємств будівельної галузі, такими як: тривалий термін виробництва продукції; індивідуальний характер будівництва; нерухомість будівельної продукції; віддалення об'єктів будівництва від керівництва; наявність допоміжного виробництва; залежність від природно-кліматичних умов; особливі умови розрахунку за будівельними контрактами.

Незважаючи на особливості обліку в будівництві, його базу становлять загальноприйняті принципи і стандартні рахунки. Так, основні правила обліку основних засобів на ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд» визначені П(С)БО 7 "Основні засоби".

Згідно з цим стандартом, основні засоби – це матеріальні активи, які утримуються підприємством з метою використання їх у процесі виробництва, постачання товарів, надання послуг, здачі в оренду або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, і очікуваний строк їх корисного використання (експлуатації) перевищує один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік).

Також, на досліджуваному будівельному підприємстві існують такі особливості організації обліку:

- Використання специфічної будівельної первинної документації, такої як акти, журнали, кошториси, довідки тощо.
- Формування деталізованої об'єктної аналітики.

- Необхідність у частій реєстрації (зняття з обліку) відокремлених підрозділів.
- Особливості проведення інвентаризації, які пов'язані зі специфікою застосовуваних матеріалів, роз'єднаністю складів та об'єктів.
- Потреба у розробці спеціальних облікових алгоритмів для відображення окремих видів витрат через специфічні будівельні витрати.

До основних засобів ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд» входять специфічні види, такі як будівельні машини і механізми, тимчасові титульні споруди і будівлі, будівельний механізований інструмент.

У будівництві розрізняють такі способи експлуатації основних засобів, які впливають на організацію їх обліку:

- Активна форма, яка охоплює такі напрями: короткотривале зберігання та переміщення об'єктів на будівельний майданчик, монтаж обладнання на будівельному майданчику.

Безпосереднє використання.

- Пасивна форма – консервація об'єктів, коли тимчасово відсутня виробнича необхідність.

Також, при організації обліку основних засобів будівельного підприємства потрібно враховувати різні аспекти їхньої експлуатації. Облік основних засобів ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд» організований у таких напрямках:

- фіксація фактичної наявності;
- реєстрація руху основних засобів;
- контроль внутрішнього переміщення;
- облік технічного обслуговування, ремонту і модернізації;
- контроль за консервацією основних засобів;
- нарахування амортизації основних засобів;
- облік переоцінки основних засобів;

– контроль за капітальними інвестиціями.

Такий підхід до організації обліку основних засобів сприяє формуванню ефективної обліково-аналітичної системи для управління основними засобами ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд».

Протягом попередніх років досліджуване підприємство здійснювало як будівельні роботи, так і поточний (капітальний) ремонт житлових і нежитлових будівель. Кожна з цих операцій документувалась за допомогою первинних документів.

Для систематизації обліку і забезпечення контролю за рухом і збереженням основних засобів, кожному інвентарному об'єкту присвоюється відповідний інвентарний номер, незалежно від того, чи знаходиться він в експлуатації чи в запасі.

Інвентарні номери обов'язково зазначаються в первинних документах, таких як акти приймання-передачі або акти ліквідації, які є основою для обліку руху об'єктів основних засобів. Аналітичний пооб'єктний облік основних засобів ведеться за допомогою інвентарних карток стандартної форми, затверджених Міністерством статистики України.

На кожний інвентарний об'єкт відкривається окрема інвентарна картка. Якщо об'єкт включає пристрої або пристосування як єдине ціле, то в картці зазначається перелік таких частин. Заповнення інвентарних карток або книг здійснюється на основі первинної документації, такої як акти приймання-передачі, технічні паспорти та інші документи, що стосуються придбання, спорудження, переміщення, реалізації або ліквідації об'єктів основних засобів. При заповненні цих карток варто уникати докладного відтворення всієї технічної інформації. Характеристика об'єктів і їх окремих конструктивних елементів повинна бути короткою і відображати основні особливості.

ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд» використовує інвентарні картки, які відповідають стандартній формі, затвердженій Наказом Міністерства статистики України від 29.12.1995 року № 352. На лицьовій стороні цих карток зазначається найменування та інвентарний номер об'єкта, рік побудови, дата та номер акта про приймання, місцезнаходження, первісна вартість, норма амортизації, шифр витрат (для

віднесення сум амортизації), сума нарахованої амортизації, внутрішнє переміщення і причина вибуття. На зворотному боці карток вказуються відомості про дату і витратах з добудови, дообладнання, реконструкції та модернізації об'єкту, виконані ремонтні роботи, а також коротка індивідуальна характеристика об'єкта.

В бухгалтерії складаються інвентарні картки на кожний інвентарний номер в одному екземплярі. Ці картки використовуються для зведеного обліку предметів, які мають однакові технічні характеристики, вартість, виробниче-господарське призначення і були введені в експлуатацію протягом одного календарного місяця.

На ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд» інвентарні картки заповнюються на основі первинних документів, таких як акти приймання-передачі, технічні паспорти та інші. Наразі на підприємстві використовується стандартна форма інвентарної картки № ОЗ-ба. Оскільки облік основних засобів ведеться автоматизовано, інвентарні картки спочатку формуються у вигляді уніфікованих форм, а потім внесені у спеціальні електронні бази даних і зберігаються на комп'ютерах. На підставі цих карток, які відображають надходження та вибуття об'єктів, щомісяця складається відомість руху основних засобів.

У разі придбання основних засобів за договором купівлі-продажу, первісна вартість таких основних засобів складається з поточної ринкової вартості на момент прийняття до обліку, витрат на доставку (якщо вони оплачуються приймаючою стороною) та інших витрат, пов'язаних з підготовкою об'єкта до використання.

Спосіб відображення операцій з основними засобами на етапі їх надходження на підприємство залежить від умов оплати та мети їх придбання або отримання (оплата грошима, обмін на подібні активи, безоплатне отримання чи внесок засновників в статутний капітал тощо). Формування первісної вартості об'єктів основних засобів відбувається на етапі їх надходження, і протягом періоду експлуатації ця вартість може змінюватися (зменшуватися, збільшуватися (капіталізуватися) тощо).

Основні засоби приймаються на баланс за їх первісною вартістю, яка залежить від способу їх отримання. На дату балансу компанія може застосовувати модель

переоцінки, щоб забезпечити, щоб справедлива вартість не значно відрізнялася від залишкової вартості. Протягом періоду експлуатації можуть виникати ознаки зменшення корисності основних засобів. Тут варто проводити тест на знецінення, де сума очікуваного відшкодування перевищує одну з двох оцінок: справедлива вартість мінус витрати на продаж або вартість при використанні. У разі вибуття основні засоби оцінюються за їх ліквідаційною вартістю.

Витрати, пов'язані зі створенням споруд та інших об'єктів (таких як будівництво і перебудова закритого дренажу, відкритої внутрішньо-господарської осушувальної мережі та інші), обліковуються як капітальні інвестиції на дебеті рахунку 15. Аналітичні рахунки відкриваються за видами робіт або за об'єктами будівництва. Облік ведеться відповідно до процесу будівництва.

Якщо роботи виконуються підприємством власними засобами (господарським способом), то витрати обліковуються за статтями на основі первинних та зведених документів з нарахування оплати праці, витрат на матеріальні ресурси, а також нарахування амортизації основних засобів тощо. При виконанні робіт підрядним способом записи в аналітичних рахунках проводяться з актів на приймання робіт.

Об'єкти основних засобів списуються з балансу внаслідок їх продажу, ліквідації, безоплатної передачі, внеску до статутного капіталу, обміну у бартерних операціях, а також у разі нестачі або невідповідності критеріям визнання активом.

Процес списання основних засобів оформлюється такими документами, як акт списання основних засобів (ф. 03-3) та акт списання автотранспортних засобів (ф. 03-4).

ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд» прагне ефективніше використовувати наявні основні засоби. Якщо вони стають зайвими або недоцільними для подальшого використання, це може призвести до замороження коштів. Морально застаріле, зношене чи непридатне для подальшого використання обладнання, транспортні засоби, інвентар чи інструменти зазвичай, продаються або ліквідуються.

Для визначення об'єктів, які потребують вилучення з експлуатації та оформлення необхідної документації для списання основних засобів, на підставі наказу керівника

підприємства або власника, утворюється комісія. Ця комісія проводить безпосередній огляд об'єктів, встановлює причини списання, розглядає можливість використання окремих компонентів, деталей та матеріалів, складає акти на списання основних засобів та подає їх на розгляд правлінню та керівнику підприємства.

Комісія використовує відповідну документацію, таку як технічні паспорти, відомості про бонітування тварин, акти аварії машин та інші. При списанні будівель і споруд комісія складає акт. При списанні тракторів, автомобілів та інших машин комісія перевіряє їх технічний стан, встановлює фактичний строк експлуатації, причини дострокового зносу базових деталей тощо, та також складає акт. У разі списання основних засобів через стихійне лихо, передчасне зношення, аварії, до актів додають копії документів, де зазначені причини списання із зазначенням заходів, що були прийняті стосовно винуватця.

Після затвердження актів, основні засоби розбираються і вилучаються з експлуатації. Усі матеріальні цінності, отримані від ліквідації об'єктів, включаються до складу балансу за вартістю, яка відповідає їх можливому використанню або продажу. Складені і схвалені відповідно до встановленого порядку акти на списання основних засобів передаються в бухгалтерію підприємства, де на їх основі виконується списання об'єктів.

Фінансовий результат від вибуття об'єктів основних засобів на ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд» визначається шляхом віднімання від доходу від вибуття залишкової вартості, непрямих податків і витрат, пов'язаних з вибуттям. Також враховується поняття ліквідаційної вартості основних засобів, що означає суму грошових коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації основних засобів після закінчення строку їх корисного використання за вирахуванням витрат на реалізацію.

При цьому строк корисного використання визначається як очікуваний період часу, протягом якого основні засоби будуть використовуватися підприємством або обсяг продукції, що очікується від їхнього використання. Також важливо враховувати, що

суб'єкт господарювання, який періодично продає об'єкти основних засобів, які він утримував для надання в оренду, повинен переводити такі активи у запаси за їхньою балансовою вартістю, коли припиняється їхня оренда і починається їхня утримання для продажу. Слід зазначити, що оцінка має важливе значення для бухгалтерського обліку, визначення активів та джерел їх утворення, дотримання принципів бухгалтерського обліку та прийняття управлінських рішень.

Наказ про облікову політику забезпечує правильність обліку та контроль на ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд». Цей наказ обов'язково містить розділ про облік основних засобів, в якому визначаються основні принципи обліку. Серед них: вибір методу амортизації основних засобів; організація контролю за матеріально-відповідальними особами; перелік первинних документів; визначення одиниці обліку основних засобів; визначення ліквідаційної вартості основних засобів; процедура обліку витрат на ремонт основних засобів; терміни корисного використання основних засобів тощо.

Для відображення операцій, пов'язаних з надходженням та вибуттям основних засобів у бухгалтерському обліку, використовується рахунок 10 "Основні засоби". Цей рахунок відображає рух і наявність основних засобів, які є власністю ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд», а також основні засоби, які знаходяться в оренді за умовами фінансової оренди, або відносяться до цілісних майнових комплексів, що є частиною основних засобів.

По дебету рахунку 10 "Основні засоби" відображається надходження (купівля, створення, отримання безоплатно) основних засобів на баланс підприємства. Ці елементи обліку включаються за їх первісною вартістю, а також сумою витрат, що пов'язана з покращенням об'єкта (наприклад, модернізація, розширення, модифікація), що спричиняє зростання очікуваних економічних переваг у майбутньому. По кредиту цього ж рахунку відображається вибуття основних засобів внаслідок продажу, передачі безоплатно або невідповідності активним критеріям визнання, а також у випадку часткової ліквідації об'єкта, сума знецінення основних засобів (табл. 2.3).

Табл.2.3.

Типова кореспонденція рахунків з обліку надходження основних засобів
на ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд»

№	Зміст фінансово-господарської операції	Дт	Кт
1	2	3	4
1	Отримано основні засоби за договором постачання	15	631
2	Відображено суму ПДВ, яка включена до вартості основних засобів	641	631
3	Проведено оплату за договором постачання	631	31
4	Відображення вартості транспортних послуг при придбанні основних засобів	15	631
5	Відображено суму ПДВ у складі транспортних витрат	641	631
6	Витрати зі складання та встановлення основних засобів	15	66, 65
7	Проведено оплату транспортних послуг	631	31
8	Зарахування об'єкту основних засобів	10	15

Джерело: складено на підставі даних ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд»

Вибуття основних засобів на ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд» найчастіше відбувається у зв'язку з наступними причинами: ліквідація основних засобів, яка може включати списання внаслідок морального або фізичного зносу, ліквідацію при аваріях, стихійних лихах та інших надзвичайних ситуаціях, спричинених екстремальними умовами, або продаж за плату відповідно до умов угоди про реалізацію майна (табл. 2.4).

Табл.2.4.

Типова кореспонденція рахунків з обліку вибуття основних засобів
з ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд»

№	Зміст фінансово-господарської операції	Дт	Кт
1	2	3	4
Ліквідація основних засобів			
1	Списується вартість ліквідованих основних засобів у частині нарахованого зносу	131	10
2	Списується залишкова вартість ліквідованих основних засобів	976	10
3	Витрати, пов'язані з ліквідацією основних засобів	976	20, 23, 66, 65
4	Доходи від ліквідації основних засобів	20, 22	746

Продовження табл.2.4.

Реалізація основних засобів			
1	Відображено дохід від реалізації основних засобів	37	712
2	Відображено податкові зобов'язання по ПДВ (при реалізації основних засобів)	712	641
3	Списано знос реалізованих основних засобів	131	10
4	Списано собівартість товарів на інші операційні витрати	943	28
5	Списано витрати, пов'язані з реалізацією основних засобів на фінансовий результат	791	943
6	Списано доходи від реалізації на фінансовий результат	712	791

Джерело: складено на підставі даних ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд»

Для отримання даних про амортизовану вартість основних засобів, які підлягають амортизації, використовується пасивний рахунок 13 «Знос (амортизація) необоротних активів» з субрахунком 131 «Знос основних засобів», згідно Плану рахунків. Типові бухгалтерські записи з обліку амортизації основних засобів на ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд», наведені у таблиці 2.5.

Табл.2.5.

Типова кореспонденція рахунків з нарахування амортизації основних засобів
на ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд»

№	Зміст фінансово-господарської операції	Дт	Кт
1	2	3	4
1	Нараховано амортизацію об'єктів допоміжних, підсобних господарств	232	131
2	Нараховано амортизацію за основними засобами загальновиробничого призначення	91	131
3	Нараховано амортизацію основних засобів адміністративного призначення	92	131
4	Нараховано амортизацію основних засобів, які використовуються при збуті продукції	93	131
5	Списується амортизація (знос) за основними засобами, які вибули	131	10

Джерело: складено на підставі даних ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд»

Первинні документи, які використовує будівельне підприємство, перелічені у додатках А-О.

Після аналізу документації, пов'язаної з обліком операцій з основними засобами, можна визначити структуру та зміст основних первинних документів, що використовуються на ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд».

2.3. Деякі проблемні питання обліку необоротних активів та шляхи їх вирішення на ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд"

Загальна ефективність обліку необоротних активів є критичним аспектом фінансової діяльності будь-якого підприємства, зокрема ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд". Відповідне управління цими активами визначає не лише точність фінансових звітів, а й ділову конкурентоспроможність компанії. Однак, існує кілька проблемних питань у сфері обліку необоротних активів, які вимагають уваги та вирішення для забезпечення ефективного управління цими активами.

Перед ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд" стоїть завдання визначити та розробити стратегії, які дозволять вирішити ці проблемні питання та оптимізувати процес обліку необоротних активів. Це включає в себе вдосконалення методів оцінки вартості, вибір раціонального методу амортизації, а також вдосконалення процесів оцінки знецінення основних засобів.

Проблема обліку основних засобів та методів оцінки їх вартості виникає з декількох причин, таких як зміни в законодавстві, складні умови ринку, технологічний прогрес тощо. Однією зі способів вдосконалення цього процесу є перегляд і покращення методів оцінки вартості основних засобів.

Як варіанти розв'язання такого проблемного питання на ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд" можна порекомендувати такі шляхи:

- Використання сучасних методів оцінки: деякі методи оцінки вартості можуть бути застарілими або неефективними в сучасних умовах. Перегляд і впровадження новітніх методів, які відображають реальну вартість основних засобів, може допомогти вирішити цю проблему.

- Автоматизація процесу оцінки: використання програмного забезпечення для автоматизації процесу оцінки може зменшити ймовірність помилок та забезпечити більш точні результати. Це може включати в себе використання спеціалізованих програм для оцінки вартості основних засобів або інтеграцію з вже існуючим програмним забезпеченням обліку.
- Врахування ризиків і нестабільності: зміни в економічних умовах або технологічні зрушення можуть вплинути на вартість основних засобів. Покращення методів оцінки повинні враховувати ці ризики і забезпечувати гнучкість для адаптації до змін.
- Перегляд внутрішніх процесів: час від часу важливо переглядати та оптимізувати внутрішні процеси оцінки вартості. Це допоможе виявити ефективність та слабкі місця в існуючих методах та внести відповідні зміни.

Другим проблемним напрямком в обліку основних засобів ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд" ми вважаємо вибір раціонального методу амортизації. На практиці це досить непросте завданням, оскільки існують різні методи, які можуть бути застосовані в різних ситуаціях. Покрокове вирішення ми бачимо наступним чином:

- Вибір оптимального методу: один з основних викликів полягає в тому, щоб визначити, який метод амортизації є найбільш підходящим для конкретної ситуації. Це може вимагати оцінки різних факторів, таких як тип основних засобів, їх очікуваний термін служби, ринкові умови тощо.
- Врахування вимог законодавства та стандартів: законодавство та міжнародні стандарти встановлюють вимоги до методів амортизації, яких необхідно дотримуватися. Проблеми виникають, у випадках, коли вимоги законодавства конфліктують або неоднозначні.
- Оцінка впливу на фінансові показники: різні методи амортизації призводять до різних значень амортизаційних витрат у фінансовій

звітності. Важливо обрати саме той метод, який найбільш точно відображає економічну реальність і не призводить до недооцінки або переоцінки вартості основних засобів.

Шляхи вирішення цих проблем можуть включати докладне аналіз факторів, що впливають на вибір методу амортизації, врахування вимог законодавства та стандартів, порівняння різних методів за їхньою ефективністю та відповідність до реальних умов, а також постійне моніторинг і адаптація до змін в умовах діяльності підприємства.

Третім напрямком, який ми вважаємо вузьким місцем в обліку основних засобів на ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд" – це знецінення основних засобів, яке може бути серйозною проблемою для підприємства, оскільки це призведе до зниження їхньої вартості в бухгалтерській звітності та недооцінки реального фінансового стану компанії. Деякі проблеми, які можуть виникнути в цьому контексті, та способи їх вирішення включають:

- Недооцінка ступеня знецінення: оцінка ступеня знецінення може бути неточною або недостатньою, що призводить до неправильного визначення вартості основних засобів. Для вирішення цієї проблеми можна використовувати більш точні методи оцінки, проводити регулярні оціночні перевірки та оновлення вартості основних засобів відповідно до реальних умов.
- Недостатній моніторинг змін в умовах ринку та технологій: зміни в умовах ринку та технологій можуть вплинути на швидкість знецінення основних засобів. Недостатній моніторинг цих змін може призвести до недооцінки ризиків та втрат. Для вирішення цієї проблеми важливо систематично оновлювати дані та враховувати нові ринкові тенденції та технологічні зрушення в процесі оцінки знецінення.
- Недостатній контроль за процесом оцінки знецінення: недостатній контроль за процесом оцінки знецінення може призвести до помилок або недоліків у системі контролю. Для вирішення цієї проблеми важливо

ретельно встановити процедури контролю та внутрішні контрольні механізми, а також надати спеціалізовану підготовку персоналу, який відповідає за цей процес.

- Недооцінка впливу змін в законодавстві: зміни в законодавстві, зокрема стандарти бухгалтерського обліку, можуть вплинути на процес оцінки знецінення. Недооцінка цього впливу може призвести до недоліків у системі оцінки. Для вирішення цієї проблеми важливо ретельно вивчати та аналізувати нові вимоги законодавства та вносити відповідні зміни в процедури оцінки.

Усі ці проблеми можуть бути вирішені шляхом вдосконалення процесів оцінки знецінення, встановлення ефективних систем контролю та моніторингу, а також надання відповідної підготовки та підтримки персоналу, який відповідає за цей процес.

Врахування рекомендацій та розробка ефективних стратегій в обліку основних засобів є важливими кроками для ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд". Ці дії допоможуть підприємству оптимізувати свої фінансові ресурси та підвищити ефективність управління. Працюючи з урахуванням рекомендацій та вивчаючи найкращі практики в обліку основних засобів, ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд" матиме змогу покращити свою фінансову дисципліну та забезпечити точність та достовірність своєї бухгалтерської звітності.

Зосередження уваги на розробці ефективних стратегій дозволить підприємству виявити та використовувати найбільш оптимальні підходи до обліку основних засобів. Це включає в себе впровадження сучасних методів та програмного забезпечення для обліку, а також посилення систем контролю та моніторингу. З цими стратегіями досліджуване підприємство зможе забезпечити надійний контроль за своїми активами, уникнути ситуацій недооцінки або переоцінки їх вартості та приймати обґрунтовані управлінські рішення на основі точної інформації.

Загальний результат впровадження рекомендацій та розробки ефективних стратегій в обліку основних засобів, на наш погляд, буде сприятливим для ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд". Це допоможе досліджуваному підприємству підвищити свою конкурентоспроможність, забезпечити стабільність фінансових показників та здійснювати стратегічне планування з використанням достовірних даних.

Висновки до розділу 2

У другому розділі роботу біло надано стислу фінансово-економічну характеристику ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд» та його організаційної структури. Ретельно розглянута кореспонденція рахунків з надходження основних засобів, їх руху, нарахування амортизації, вибуття тощо.

Після аналізу документації, пов'язаної з обліком операцій з основними засобами, можна визначити структуру та зміст основних первинних документів, що використовуються на ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд».

Під час аналізу практики обліку основних засобів на ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд» було виявлено проблеми та шляхи їх вирішення. Освітлення проблемного спектру обліку основних засобів в будівельних підприємствах допомагає усвідомити особливості та складнощі, пов'язані з цим процесом.

Подальший огляд проблемних аспектів обліку основних засобів на будівельних підприємствах допомагає зрозуміти нюанси цього процесу та виявити можливості поліпшення. Інформація про ці проблеми може сприяти підприємствам у впровадженні ефективніших підходів до обліку та зниженні витрат та ризиків.

Врахування рекомендацій, які були надані, на нашу думку, і розробка ефективних стратегій в обліку основних засобів мають потенціал допомогти ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд" у покращенні управління фінансовими ресурсами та збільшенні продуктивності в процесі ухвалення управлінських рішень. Працюючи на основі цих рекомендацій та стратегій, досліджуване підприємство може встановити більш

ефективні методи обліку, що допоможе їй використовувати ресурси з максимальною вигодою та точністю.

Зосередження на реалізації рекомендацій і розробці стратегій в обліку основних засобів дозволить підприємству підвищити ефективність управління фінансовими потоками та знизити ризики в процесі прийняття управлінських рішень. Подальша імплементація цих стратегій може забезпечити підприємству більшу прозорість та надійність в обліку, що в свою чергу сприятиме оптимізації використання фінансових ресурсів та забезпечить підтримку більш обґрунтованих управлінських рішень.

РОЗДІЛ 3. ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ТА КОНТРОЛЬ ОПЕРАЦІЙ З НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ НА ПрАТ ПМК-15 "ДУНАЙВОДБУД"

3.1. Економічний аналіз складу та руху необоротних активів на досліджуваному підприємстві

Економічний аналіз складу та руху необоротних активів є важливою складовою фінансового аналізу ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд", оскільки необоротні активи відіграють ключову роль у стабільності та розвитку бізнесу. Цей аналіз дозволяє вивчити структуру активів підприємства, їхню ефективність та спрямованість вкладених коштів. Ретельне вивчення необоротних активів допомагає виявити можливості для оптимізації витрат, виявлення недоліків у їхньому використанні та впливу на фінансові показники підприємства.

Аналіз складу необоротних активів охоплює дослідження різноманітних видів активів, включаючи машини та обладнання, нерухомість, транспортні засоби та інші довгострокові активи, які використовуються для виробництва товарів або надання послуг. Важливим аспектом аналізу є оцінка стану та технічної готовності активів, їх вартості та амортизації.

Результати економічного аналізу складу та руху необоротних активів надають підприємству важливі дані для прийняття обґрунтованих стратегічних рішень щодо управління активами. Вони допомагають виявити тенденції в розвитку підприємства, визначити потенційні ризики та можливості для оптимізації використання необоротних активів з метою забезпечення стійкого фінансового розвитку компанії.

По перше, розглянемо долю основних засобів в загальній структурі активів ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд" (табл.3.1.)

Виходячи з аналізу, можна побачити, що доля основних засобів у загальній структурі активів ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд" є досить значною, що є логічним для будівельного підприємства.

Таблиця 3.1.

Доля основних засобів в валюті балансу
ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд" у 2021-2023 рр.

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Доля основних засобів в загальній структурі активів, %		
				2021 р.	2022 р.	2023 р.
1	2	3	4	5	6	7
Необоротні активи, в т.ч.	1050,2	1060,2	1032,2	50,9	47,6	42,2
нематеріальні активи	---	---	---	---	---	---
незавершені капітальні інвестиції	341,6	480,8	386,1	16,5	21,6	15,8
основні засоби	708,6	579,4	646,1	34,3	26,0	26,4
Разом активів:	2064,2	2225,7	2444,2	100	100	100

Джерело: розраховано автором за матеріалами досліджуваного підприємства

Це свідчить про значний обсяг інвестицій компанії у необоротні активи, такі як машини, обладнання, нерухомість та інші матеріальні активи.

Така велика частка основних засобів в структурі активів може вказувати на високий рівень капіталовкладень у виробництво та інфраструктуру підприємства.

Це також може свідчити про стратегічну важливість необоротних активів для діяльності компанії, оскільки вони є необхідною базою для забезпечення виробничих процесів та здійснення операцій.

Збалансована структура активів, яка включає значну частку основних засобів, може сприяти стабільності та стійкості фінансового стану підприємства в довгостроковій перспективі.

Далі розглянемо структуру основних засобів на досліджуваному підприємстві (табл.3.2)

Таблиця 3.2.

Структура основних засобів
ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд" у 2021-2023 рр.

Показники	Первісна вартість, тис. грн.			Питома вага первісної вартості груп основних засобів в їх загальній вартості, %, 2023р.
	2021	2022	2023	
1	2	4	6	8
Будівлі, споруди та передавальні присторої	112,5	111,3	98,4	15,2
Машини та обладнання	488,9	342,9	405,6	62,8
Транспортні засоби	22,1	18,3	24,2	3,7
Інструменти, прилади, інвентар	11,8	12,3	15,4	2,4
Інші основні засоби	6,2	8,3	9,4	1,5
Малоцінні необоротні матеріальні активи	67,1	86,3	93,1	14,4
Разом основних засобів:	708,6	579,4	646,1	100

Джерело: розраховано автором за матеріалами досліджуваного підприємства

Після аналізу структури основних засобів ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд" за період з 2021 по 2023 рік можна зробити наступні висновки. Протягом цього тримісячного періоду можна помітити стабільну динаміку у складі основних засобів досліджуваного підприємства. Незважаючи на незначні коливання, загальна структура залишалася відносно постійною. Це свідчить про збереження певного балансу у вкладеннях у необоротні активи та стабільність стратегії розвитку ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд".

Зауважимо, що протягом розглянутого періоду не спостерігалось значних змін у структурі основних засобів. Це може свідчити про ретельне планування та управління активами досліджуваного підприємства. Збереження стабільної структури основних

засобів є важливим фактором для забезпечення стійкості та надійності фінансового стану підприємства в довгостроковій перспективі.

Таблиця 3.3.

Аналіз операційних витрат
ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд" у 2022-2023 рр.

Складові витрат	2022 р., тис. грн.	Питома вага, %	2023 р., тис. грн.	Питома вага, %	Відхилення	
					тис.грн.	%
1	4	5	6	7	8	9
Матеріальні витрати	14022,8	68,8	15062,2	67,9	1039,4	-0,9
Витрати на оплату праці	3206,3	15,7	3108,1	14,0	-98,2	-1,7
Страхові внески	705,5	3,5	691,7	3,1	-13,8	-0,4
Амортизація	989,2	4,8	1042,0	4,7	52,8	-0,1
Інші витрати	1462,5	7,2	2264,6	10,2	802,1	3,0
Всього витрат	20386,3	100	22168,6	100	1782,3	0,0

Джерело: розраховано автором за матеріалами досліджуваного підприємства

Після детального аналізу таблиці операційних витрат ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд" за період 2022-2023 років можна зробити кілька важливих висновків (табл. 3.3). Протягом цього періоду можна спостерігати певну динаміку зміни операційних витрат, яка відображається у зростанні або зменшенні вартості різних видів витрат компанії. Незважаючи на коливання, загальна тенденція показує на те, що операційні витрати підтримуються на прийнятному рівні, що є позитивним сигналом для фінансової стабільності підприємства, з поправкою на вплив інфляції та війну в нашій країні.

Зауважимо, що у 2023 році відбулося зростання операційних витрат у порівнянні з попереднім роком. Це сталося за рахунок зміни цін на ресурси та інфляції. Важливим є аналізувати ці зміни та вживати відповідні заходи для оптимізації витрат та забезпечення ефективного управління ресурсами досліджуваного підприємства. Такий підхід дозволить забезпечити стійкість фінансової діяльності та зберегти конкурентоспроможність ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд" у майбутньому.

3.2. Практика контролю необоротних активів та їх інвентаризація, як дієвий важіль внутрішнього контролю операцій з необоротними активами на ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд"

Практика контролю необоротних активів та їх інвентаризація відіграють важливу роль у забезпеченні ефективного внутрішнього контролю операцій на ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд". Запровадження системи контролю над необоротними активами дозволяє підприємству забезпечити точність та достовірність обліку цих активів, а також уникнути можливих втрат чи ризиків, пов'язаних з їхнім використанням. Інвентаризація необоротних активів є ключовим етапом у процесі контролю, оскільки дозволяє перевірити наявність, стан та правильність оцінки активів компанії.

Ефективний контроль необоротних активів на ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд" передбачає ретельне планування та проведення інвентаризаційних заходів з урахуванням найкращих практик та вимог стандартів бухгалтерського обліку. Проведення регулярних інвентаризацій дозволяє вчасно виявляти можливі помилки або недоліки в обліку активів, а також вживати заходів щодо їх виправлення. Крім того, правильно організований контроль дозволяє уникнути можливих випадків зникнення або неправильного використання активів компанії, що може негативно позначитися на фінансовому стані підприємства та його репутації.

Якісна інвентаризація основних засобів є необхідною складовою ефективного управління будівельним підприємством. Основні засоби, такі як будівлі, споруди, машини та обладнання, є великими капітальними активами, значна частина вартості яких знаходиться на балансі підприємства. Точна інвентаризація цих активів дозволяє підприємству забезпечити їхню ефективну утилізацію та оптимальне використання.

Правильно проведена інвентаризація основних засобів допомагає підприємству вести облік своєї матеріально-технічної бази, забезпечуючи актуальну інформацію про стан та кількість наявних ресурсів. Це дозволяє ефективно планувати ремонти,

обслуговування та модернізацію обладнання, що в свою чергу сприяє підвищенню продуктивності і зменшенню ризиків аварійного стану об'єктів.

Крім того, належна інвентаризація основних засобів дозволяє підприємству ефективно управляти їхнім життєвим циклом, забезпечуючи своєчасну заміну застарілого обладнання та максимальне використання ресурсів. Це сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємства на ринку та забезпеченню стабільності його фінансового стану.

Під час інвентаризації основних засобів перевіряють кількість та стан кожного об'єкта. Це включає перевірку наявності основних засобів, їхнього фізичного стану, розташування та способу використання.

Також проводиться перевірка документації, пов'язаної з основними засобами, такою як акти приймання-передачі, технічні паспорти, акти випробувань та сертифікати. Важливо, щоб інформація в документах відповідала дійсності і була актуальною.

Крім того, під час інвентаризації можуть проводитися технічні огляди основних засобів з метою визначення їхньої робочої здатності та потреби у ремонті чи обслуговуванні. Такі огляди дозволяють вчасно виявляти потенційні проблеми та запобігати аварійним ситуаціям.

Інвентаризація основних засобів, зазвичай, проводиться по такому алгоритму:

- Підготовка до інвентаризації:
 - Планування дати інвентаризації, щоб забезпечити належну підготовку та наявність необхідних ресурсів (на ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд" видається наказ про проведення інвентаризації).
 - Складання команди, включаючи спеціалістів з обліку, технічних експертів та інші необхідні особи (зазвичай, це спеціалісти, які включені в постійно діючу комісію з обліку необоротних активів).
- Створення списку основних засобів:
 - Складання повного списку всіх основних засобів, що підлягають інвентаризації (ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд" роздруковує паперову

- версію списку необоротних активів з автоматизованої системи – список тих активів, що знаходяться на обліку).
- Включення в список усіх необхідних даних про кожен об'єкт, такі як інвентарний номер, опис, технічні характеристики тощо.
 - Проведення фізичної перевірки:
 - Перевірка кожного об'єкта згідно зі списком, враховуючи його фізичний стан, розташування та інші характеристики (порівняння зі списком необоротних активів з автоматизованої системи підприємства).
 - Аналіз документації:
 - Перевірка документації, пов'язаної з кожним об'єктом, для підтвердження його ідентифікації та стану.
 - Порівняння інформації в документах з результатами фізичної перевірки для виявлення розбіжностей та виправлення можливих помилок.
 - Оцінка результатів інвентаризації:
 - Аналіз результатів інвентаризації для визначення точного стану та кількості основних засобів на момент інвентаризації.
 - Виправлення будь-яких виявлених помилок або недоліків у документації та обліку.
 - Формування звіту:
 - Підготовка звіту про результати інвентаризації, включаючи виявлені розбіжності, рекомендації щодо вирішення проблем та інші важливі висновки (формується такий звіт колективно всіма членами постійно діючої комісії з обліку необоротних активів).
 - Подання звіту відповідним відділам або керівництву для подальшого аналізу та прийняття рішень, з послідуочим відображенням

результатів інвентаризації необоротних активів в обліку досліджуваного підприємства.

Інвентаризація необоротних активів є необхідною складовою методу бухгалтерського обліку, оскільки вона забезпечує фактичний контроль за станом та наявністю ресурсів. Цей процес включає в себе систематичне перевірку, оцінку та документування необоротних активів підприємства.

Регулярне проведення інвентаризації дозволяє підтримувати порядок у бухгалтерському обліку, своєчасно виявляти та усувати можливі нестачі, втрати або пошкодження. Крім того, інвентаризація створює можливості для компенсації завданих збитків підприємством шляхом визначення відповідальних осіб та відшкодування матеріальних збитків.

Такий підхід сприяє підвищенню ефективності управління необоротними активами та забезпечує інтереси власника, керівника, головного бухгалтера та, у відповідних ситуаціях, матеріально-відповідальної особи.

3.3. Деякі проблемні напрямки внутрішнього контролю операцій з необоротними активами та шляхи їх вирішення на досліджуваному підприємстві

Забезпечення досягнення поставлених перед будівельним підприємством цілей та раціональне управління його розвитком завжди залежить від ефективності внутрішнього контролю [7, с.12]. Тому на сьогоднішній день усі компанії надають значну увагу системі внутрішнього контролю в своїй діяльності, зокрема контролю операцій з необоротними активами.

Здійснення внутрішнього контролю зазвичай, базується на розробці та ухваленні плану контрольних заходів, який включає в себе визначення змісту перевірок, перелік контрольних заходів, частоту та тривалість проведення контрольних робіт, визначення відповідальних осіб і т.д.

Основні етапи цього процесу включають розробку нормативних документів

щодо організації контролю, їх розповсюдження серед виконавців, збір достовірних даних про об'єкт моніторингу, порівняння фактичних даних з нормативними (плановими) показниками, виявлення відхилень від планових завдань і норм, оцінку отриманих результатів та розробку та виконання коригувальних дій.

Контроль операцій з необоротними активами є критично важливим для будівельних підприємств, оскільки відправляється на відповідність їхнього використання стратегічним цілям та мінімізацію ризиків втрат. Майже всі будівельні компанії мають значні необоротні активи, такі як будівлі, машини та обладнання. Контроль над цими активами включає в себе не лише їхнє власне управління, але і планування ефективного використання. Це може означати оптимальне розміщення обладнання на будівельних майданчиках для забезпечення максимальної продуктивності робіт та мінімізації зайвих витрат.

Зокрема, у будівельній галузі контроль операцій з необоротними активами також охоплює важливі аспекти безпеки та дотримання вимог стандартів якості. Наприклад, контроль за станом будівельних конструкцій та систем безпеки на будівельних майданчиках є важливим елементом управління необоротними активами для забезпечення безперебійної та безпечної роботи. Крім того, ефективний контроль дозволяє підприємству швидко реагувати на можливі проблеми та ризики, що виникають у процесі будівництва, та приймати вчасні управлінські рішення для їх вирішення.

Внутрішній контроль необоротних активів є ключовим аспектом у діяльності будівельних підприємств. Це система процедур, механізмів та правил, спрямованих на забезпечення ефективного та ефективного використання цих активів у межах стратегічних цілей компанії та відповідно до законодавства.

У першу чергу, внутрішній контроль на будівельному підприємстві охоплює процес планування та управління необоротними активами. Це включає в себе розробку стратегічних планів використання активів, їхнє раціональне розміщення та оптимізацію для максимізації ефективності та мінімізації ризиків.

По-друге, внутрішній контроль передбачає створення системи моніторингу та звітності за необоротними активами. Це включає в себе систематичний аналіз стану активів, контроль їхньої вартості та забезпечення достовірності фінансової звітності.

Третім аспектом внутрішнього контролю є забезпечення безпеки та відповідності активів стандартам та законодавству. На будівельних майданчиках це може означати впровадження процедур безпеки, перевірку дотримання будівельних стандартів та відповідність нормативам щодо використання ресурсів.

Крім того, внутрішній контроль передбачає реагування на виявлені відхилення та помилки. Це означає вчасне виявлення проблем у використанні необоротних активів, аналіз причин їх виникнення та прийняття заходів для їх усунення та запобігання у майбутньому.

У п'ятому аспекті важливим є постійне удосконалення системи внутрішнього контролю. Це означає постійний аналіз ефективності контрольних процедур та їхнє вдосконалення з урахуванням змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі підприємства.

На будівельних підприємствах типові порушення внутрішнього контролю необоротних активів зазвичай такі:

- Невідповідність активів фактичному стану або характеристикам, які вказані у фінансовій звітності.
- Некоректна оцінка вартості активів, що може призвести до завищення або заниження їхньої вартості.
- Неадекватне забезпечення безпеки активів, що може призвести до їхнього пошкодження, втрати або крадіжки.
- Нецільове використання активів, наприклад, витрати на обслуговування або ремонт необоротних активів, які не призводять до покращення їх ефективності чи продуктивності.
- Відсутність або недостатня документація щодо операцій з необоротними

активами, що ускладнює контроль операцій з такими активами.

- Конфлікт інтересів у процесі управління активами, що може призвести до необ'єктивних рішень щодо їхнього використання чи розпорядження.
- Недостатність контролю за процесом обслуговування та технічним станом активів, що може призвести до їх передчасного зносу або виходу з ладу.
- Неправильне введення інформації про активи в облікові системи, що може призвести до помилок у фінансовій звітності та невірних управлінських рішень.
- Невідповідність внутрішнього контролю вимогам законодавства та стандартів, що регулюють управління активами на будівельних підприємствах.

Виходячи з невеликої кількості працівників на ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд», відповідальність за здійснення внутрішнього контролю, в тому числі з необоротними активами покладена на бухгалтерію підприємства.

Керівництво досліджуваного підприємства вважає створення служби внутрішнього контролю недоцільним з таких причин:

- По-перше, ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд» має обмежені ресурси, які воно може виділити для впровадження та підтримки служби внутрішнього контролю. Створення та підтримка служби внутрішнього контролю може вимагати значних фінансових та людських витрат, що можуть бути важкими для підприємства.
- По-друге, досліджуване підприємство має меншу складність у своїй діяльності порівняно з великими компаніями. ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд» має менші обсяги операцій та меншу кількість персоналу, що робить необґрунтованим витрати (на думку керівництва) на створення окремої служби внутрішнього контролю.
- По-третє, керівництво ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд» вважає що, існують альтернативні методи забезпечення внутрішнього контролю, такі як

автоматизовані системи обліку, які можуть бути більш ефективними та економічними у використанні ресурсів підприємства.

Але, ми не погоджуємося із доводами керівництва досліджуваного підприємства, а вважаємо необхідним створити не службу, а окрему посаду незалежного внутрішнього контролера, в обов'язки якого би входив контрольний функціонал всіх облікових операцій, в тому числі і з необоротними активами. Таким чином, витрати на внутрішній контроль біли б мінімізовані (тільки один співробітник), але контрольна функція не загублена – вона знаходилась би не в руках виконавців (бухгалтерії), а була б виокремлена та незалежна, відповідно внутрішній контроль був би якісним та надійним.

Введення в штатний розпис посади внутрішнього контролера та здійснення незалежного контролю дозволило б недопустити в майбутньому та виправити (якщо є такі випадки) у теперешньому типових порушень в обліку та контролю операцій з необоротними активами, а саме:

- Несвоєчасне оприбуткування основних засобів;
- Некоректне визначення первісної вартості об'єкта;
- Неправильне відображення витрат на ремонт та поліпшення стану основних засобів;
- Неправильне визначення методу амортизації, помилки в розрахунках;
- Помилки в складанні кореспонденції та відображення операцій на рахунках бухгалтерського обліку;
- Порушення вимог до проведення інвентаризації;
- Не оприбуткування матеріальних ресурсів за наслідками ліквідації;
- та багатьох інших.

Підбиваючи підсумки, можна відмітити, що внутрішній контроль операцій з необоротними активами є досить важливою складовою ефективного фінансового управління будівельним підприємством. Однак, необхідно враховувати, що чіткі процедури та стандарти контролю, а також використання сучасних технологій та

регулярна інвентаризація, здатні зменшити ризики неефективного використання та втрати цінних ресурсів ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд».

По-перше, належна організація і контроль за операціями з необоротними активами дозволить підприємству підтримувати правильний фінансовий стан та уникати фінансових втрат через некомпетентне використання активів. Чіткі процедури та стандарти контролю дозволять забезпечити достовірність та точність фінансової звітності, що є ключовим для прийняття ефективних управлінських рішень на будівельному підприємстві.

По-друге, використання сучасних технологій у внутрішньому контролі може сприяти автоматизації процесів моніторингу та аналізу даних, що дозволить підприємству більш ефективно виявляти та управляти ризиками, пов'язаними з операціями з необоротними активами.

По-третє, регулярна інвентаризація (в терміни частіше, ніж прописані у законодавстві) також є важливим елементом внутрішнього контролю, оскільки вона дозволяє перевіряти наявність активів, їх стан та відповідність фінансовій звітності, тим самим забезпечуючи достовірність даних та запобігаючи можливим маніпуляціям чи втратам.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі даної кваліфікаційної роботи проаналізовано склад необоротних активів ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд». За даними проведеного аналізу виокремлено долю необоротних активів в балансі досліджуваного підприємства, визначено структуру основних засобів ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд» у 2021-2023 роках, здійснений аналіз операційних витрат (в тому числі - амортизація) за досліджуваний період. Визначено, що дуже важливо аналізувати зміни у складі основних засобів та операційних витрат, вживати відповідні заходи для оптимізації таких витрат, що буде сприяти забезпеченню ефективного управління ресурсами

досліджуваного підприємства. На наш погляд, такий підхід дозволить забезпечити стійкість фінансової діяльності та зберегти конкурентоспроможність ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд" у майбутньому.

Доведено, що практика контролю необоротних активів та їх інвентаризація відіграють важливу роль у забезпеченні ефективного внутрішнього контролю операцій на ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд". Запровадження системи контролю над необоротними активами дозволить підприємству забезпечити точність та достовірність обліку цих активів, а також уникнути можливих втрат чи ризиків, пов'язаних з їхнім використанням. Інвентаризація необоротних активів є ключовим етапом у процесі контролю, оскільки дозволяє перевірити наявність, стан та правильність оцінки активів компанії.

Наведені типові порушення в обліку та контролю операцій з необоротними активами, рекомендовано ввести в штатний розпис посаду внутрішнього контролера та прийняття на роботу такого фахівця. Таким чином, витрати на внутрішній контроль біли б мінімізовані (тільки один співробітник), але контрольна функція не загублена – вона знаходилась би не в руках виконавців (бухгалтерії), а була б виокремлена та незалежна, відповідно внутрішній контроль був би якісним та надійним.

Введення в штатний розпис посади внутрішнього контролера та здійснення незалежного контролю дозволило б недопустити в майбутньому та виправити (якщо є такі випадки) у теперешньому типових порушень в обліку та контролю операцій з необоротними активами.

ВИСНОВКИ

На підставі проведеного дослідження особливостей обліку та контролю операцій з необоротними активами (на прикладі ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд") в даній кваліфікаційній роботі були вирішені поставлені завдання, а саме: проаналізовано економічну сутність необоротних активів, порядок їх визнання, оцінку та класифікація; досліджено нормативно-правове підґрунтя обліку необоротних активів на підприємствах будівельної галузі; здійснено порівняння української та міжнародної практики обліку необоротних активів, виявлено основні відмінності; наведено стислу фінансово-економічну характеристику підприємства досліджуваного підприємства; досліджено практику бухгалтерського обліку господарських операцій на ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд"; розглянуто систему внутрішнього контролю та інвентаризацію необоротних активів, як дієвий важіль контролю; надані шляхи вирішення проблемних питань обліку та контролю операцій з необоротними активами на досліджуваному підприємстві.

Як результат дослідження першого розділу даної кваліфікаційної роботи було проаналізовано економічну сутність необоротних активів, вивчено думки сучасних науковців з даного питання, наведено класифікацію необоротних активів з посиланням на джерела інформації, а саме стандарти обліку, як українські, так і міжнародні, наведені ситуації, які потребують оцінки необоротних активів, а також види вартостей необоротних активів.

Досліджено нормативно-правове підґрунтя обліку необоротних активів на підприємствах будівельної галузі, виокремлена чотирьохрівнева система нормативно-правового регулювання обліку необоротних активів, наведені основні принципи обліку необоротних активів як в українській обліковій практиці, так і у міжнародній.

В процесі порівняння української та міжнародної практик обліку необоротних активів здійснено їх короткий оглід, виявлені основні східності та відмінності, підкреслені особливості українського та міжнародного обліку необоротних активів.

У другому розділі роботу біло надано стислу фінансово-економічну характеристику ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд» та його організаційної структури. Ретельно розглянута кореспонденція рахунків з надходження основних засобів, їх руху, нарахування амортизації, вибуття тощо.

Після аналізу документації, пов'язаної з обліком операцій з основними засобами, визначено структуру та зміст основних первинних документів, що використовуються на ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд».

Під час аналізу практики обліку основних засобів на ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд» було виявлено проблеми та наведено можливі шляхи їх вирішення. Освітлення проблемного спектру обліку основних засобів в будівельних підприємствах допомагає усвідомити особливості та складнощі, пов'язані з цим процесом.

Основною проблемою, на наш погляд, є необхідність постійного безперервного підвищення кваліфікації облікових працівників, які щодня стикаються з такими проблемними питаннями у своїй діяльності, як: зміни в законодавстві, складні умови ринку, військовий стан та нестабільність розрахунків у зв'язку з цим.

Ми виокремили декілька проблемних напрямків, з якими стикаються бухгалтери ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд», а саме: проблема коректного визначення вартості основних засобів, раціональний вибір методів їх амортизації, відображення знецінення основних засобів досліджуваного підприємства.

У третьому розділі даної роботи проаналізовано склад необоротні активів ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд». За даними проведеного аналізу виокремлено долю необоротних активів в балансі досліджуваного підприємства, визначено структуру основних засобів ПрАТ ПМК-15 «Дунайводбуд» у 2021-2023 роках, здійснений аналіз операційних витрат (в тому числі - амортизація) за досліджуваний період. Визначено, що дуже важливо аналізувати зміни у складі основних засобів та операційних витрат, вживати відповідні заходи для оптимізації таких витрат, що буде сприяти забезпеченню ефективного управління ресурсами досліджуваного підприємства. На наш погляд, такий

підхід дозволить забезпечити стійкість фінансової діяльності та зберегти конкурентоспроможність ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд" у майбутньому.

Доведено, що практика контролю необоротних активів та їх інвентаризація відіграють важливу роль у забезпеченні ефективного внутрішнього контролю операцій на ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд". Запровадження системи контролю над необоротними активами дозволить підприємству забезпечити точність та достовірність обліку цих активів, а також уникнути можливих втрат чи ризиків, пов'язаних з їхнім використанням. Інвентаризація необоротних активів є ключовим етапом у процесі контролю, оскільки дозволяє перевірити наявність, стан та правильність оцінки активів компанії.

Наведені типові порушення в обліку та контролю операцій з необоротними активами, рекомендовано ввести в штатний розпис посаду внутрішнього контролера та прийняття на роботу такого фахівця. Таким чином, витрати на внутрішній контроль біли б мінімізовані (тільки один співробітник), але контрольна функція не загублена – вона знаходилась би не в руках виконавців (бухгалтерії), а була б виокремлена та незалежна, відповідно внутрішній контроль був би якісним та надійним.

Введення в штатний розпис посади внутрішнього контролера та здійснення незалежного контролю дозволило б недопустити в майбутньому та виправити (якщо є такі випадки) у теперешньому типових порушень в обліку та контролю операцій з необоротними активами.

Врахування рекомендацій, які були надані, на нашу думку, і розробка ефективних стратегій в обліку основних засобів мають потенціал допомогти ПрАТ ПМК-15 "Дунайводбуд" у покращенні управління основними засобами та підвищення продуктивності в процесі прийняття управлінських рішень. Працюючи на основі цих рекомендацій та стратегій, досліджуване підприємство може встановити більш ефективні методи обліку, що допоможе їй використовувати ресурси з максимальною вигодою та точністю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабур Л.Г., Сердюк Т.В. Б12 Бухгалтерський облік діяльності будівельних підприємств. Частина II. Навчальний посібник. - Вінниця: ВНТУ, 2007. -151с.
2. Бурдьо І.М. Особливості аудиту будівельних підприємств. *Вісник Одеського національного університету*. 2015. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2015_20_2%281%\\$29__44](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2015_20_2%281%$29__44).
3. Венжега Д. І. Особливості організації внутрішнього контролю в управлінні витратами підприємства. *Інноваційна економіка*. 2012. № 10(36). с. 296.
4. Відкрита Міжнародна інтернет-конференція «МСФЗ: дослідження, наука, практика, імплементація» URL: <http://konf.amsfo.com.ua/oblik-kreditorsko%D1%97-zaborgovanosti-za-psbo-ta-msfz/>.
5. Візіренко С. В., Федоренко І. О. Удосконалення організації і методики внутрішнього аудиту на будівельних підприємствах. *Агросвіт*. № 3. 2020. С. 100-107. URL : http://www.agrosvit.info/pdf/3_2020/14.pdf.
6. Гамалій В.Ф., Романчук С.А., Ткачук О.В. Прогнозування розвитку національного будівельного ринку в умовах економічної кризи. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2013. № 4(24). С. 25-29. URL: http://old.bumib.edu.ua/sites/default/files/visnyk/6_1.pdf.
7. Гордієнко Н. та ін. Аудит: методика і організація : навчальний посіб-ник. Харків : ХНУМГ ім. О. Бекетова, 2017. 319 с.
8. Гудзь Н. Бухгалтерський облік : навчальний посібник / ред. П. Денчук, Р. Романів. Київ, 2016. 424 с.
9. Дікань Л. В., Голуб Ю. О., Синюгіна Н. В., Шульга Н. М., Мултанівська Т. В., Воїнова Т. С. Система фінансового контролю в Україні: сучасний стан організації та перспективи розвитку. Монографія. Харків: Вид. ХНЕУ, 2010. 96 с.

- 10.Євтушенко С.М. Амортизація основних засобів у системі бухгалтерського обліку: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец 08.06.04 – Бухгалтерський облік, аналіз та аудит / С.М. Євтушенко - К., 2004. - 22 с.
- 11.Жолнер В.І. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами: навчальний посібник - К.: НУХТ, 2012. - 335 с.
- 12.Журавель Г.П. Облікова політика підприємства в ринкових умовах: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Г. П. Журавель, В. Б. Клевець, П. Я. Хомин ; за ред. П. Я. Хомина ; М-во освіти і науки України. - К. : Професіонал, 2009. - 319 с.
- 13.Іорданов В. Інвентаризація на підприємстві / В. Іорданов // – Все про бухгалтерський облік. – 2011. – №114. – с. 68.
- 14.Економічний аналіз: навч. посібник. За ред. Волкової Н. А. / Н. А. Волкова, Р. М. Волчек, О. М. Гайдаєнко та інші. Одеса: ОНЕУ, ротапринт. 2015. 310 с.
- 15.Задорожний З.-М., Омецінська І. Проблемні аспекти обліку фінансових результатів у будівництві. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2020. Вип. 3. С. 225–237.
- 16.Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
- 17.Краєвський В. М., Пінчук К. С. Удосконалення управлінського обліку та внутрішньогосподарського контролю у будівництві. *Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування*. 2020. Вип. 5. С. 98-107.
- 18.Кузьмінський Ю. А. Обліково-аналітичні можливості системи бухгалтерського (фінансового) обліку в забезпеченні управління ризиками. Київ: КНЕУ, 2017. 30–33 с.
- 19.Латишева О. В., Сайко А. Д. Будівельна галузь України: сучасний стан та її роль у забезпеченні сталого розвитку національної економіки *Економічний вісник Донбасу* № 2(56), 2019. С. 66-73.

20.Магопець О. А. Фінансовий аналіз: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл., які навч. за освіт.-проф. прогр. магістра за спец. "Облік і аудит" / О. А. Маго-пець [та ін.]. - Кіровоград: КОД, 2010. - 278 с.

21.Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/ Re22868?an=1>.

22.Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 18 «Будівельні контракти»: Наказ Міністерства фінансів України від 28.04.2001р. № 205. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0433-01#Text>.

23.Нікітіна О. Доходи та витрати будівельних підприємств: огляд системи обліку та контролю. *Глокалізаційні аспекти інноваційного розвитку економіки*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 20 жовтня 2022 р., ОНЕУ.

24.Податковий кодекс України: Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua /laws / card / 2755-17/conv>.

25.Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 7 «Основні засоби» затверджено наказом Міністерства фінансів України 27.04.2000 №92, (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>

26.Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» затверджено наказом Міністерства фінансів України 02.07.2007 №242, (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0823-07#Text>

27.Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 32 «Інвестиційна нерухомість» затверджено наказом Міністерства фінансів України 18.10.1999 №779, (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text>

28.Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затверджене Наказом Міністерства фінансів України 02.09.2014р. №879, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 30.10.2014р. за № 1365/26142 URL: <https://ips.ligazakon.net/document/RE26142?an=1>.

29. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: наказ Міністерства фінансів України від 24.05.1995 р. № 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text>.

30. Порядок подання фінансової звітності: постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2000 р. № 419. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF#Text>.

31. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996 / Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

32. Романюк О. Етапи проведення аудиту необоротних активів. Розвиток соціально-економічних систем в геоekonomічному просторі: теорія, методологія, організація обліку та оподаткування : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Тернопіль, 11–12 травня 2017 р.). Тернопіль : ТНТУ ім. І. Пулюя, 2017. С. 135–136

33. Смоляр Л.Г., Овчарик Р.Ю., Кам'янська О.В. та ін. Облік і аудит: навчально-методичний посібник – К.: Ліра-К, 2013. – 616 с.

34. Стасишен М.С., Піча В.Ю. Основи аудиту (в схемах, графіках і таблицях): навчальний посібник – К.: Каравела, 2012. – 192 с.

35. Стригуль, Л.С., А.С. Тімонова. Шляхи удосконалення організації обліку і аудиту основних засобів на підприємстві. Вісник НТУ «ХПІ». 2014. №32 (1075). С.47-50.

36. Сторожук Т. М. Облікова політика підприємства. Ірпінь: Національний університет ДПС України, 2015. 240 с.

37. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: підручник; МОН України. – 5-те вид., доп. і перероб. – К.: Алерта, 2011. – 976 с.

38. Ужва А. М. Особливості обліку необоротних активів у міжнародній і вітчизняній практиці та шляхи його удосконалення. Інноваційна економіка, 2013. № 1. С. 286–288.

39. Фісуненко Н.О. Підходи до дослідження стану будівельної галузі. Забезпечення сталого розвитку економіки: проблеми, можливості, перспективи: матеріали доп. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Ужгород, 16-17 лютого 2018 року. 2018. С. 40-43.

40.Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січ. 2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>.

41.Чернелевський Л. М., Слободян Н. Г., Михайленко О. В. Аналіз діяльності підприємств та банківських установ: економічний, фінансово-інвестиційний, стратегічний: Підруч. - К.: Хай-Тек Прес, 2009. - 640 с.

42.Чернелеський Л. М., Редзюк Т. Ю. Податковий обіг і контроль: Навчальний посібник. – К.: Пектораль, 2006. – 316.

ДОДАТКИ